

HÂSILA

Düşünce-Kültür-Sanat Dergisi

Konu: Sevgi

Yayın Yönetmeni:

Enes ÇAPKU
Yayıncı ve İmtiyaz Sahibi

Muhammet ATALAY
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ahmet ÇAPKU
Editör

Yayın Kurulu:

Ahmet Çapku
Muhammet Atalay
Melih Aydemir
Ayşenur Gerçik
Kübra Özden
Büşra Karataş
Kerime Firdevs Efe
Büşra Nur Evmek

...

Sayı: 1, Mart 2022

www.hasiladergi.com

İÇİNDEKİLER

Makaleler:

Ahmet Çapku - Sevgi İçerikli Siyaset	3
Deniz Sağlam - Sevginin Ahlakî Boyutu	6
Büşra Karataş - Sevgi ve Din	8
Halide Yenen - Sevgi Üzerine Bir Şölen	10
Büşra Nur Evmek - İnsanî Sevgi	12
Meltem Ciner - İlim ve Sanat Sevgisi	14
Kerime Firdevs Efe - Sevgi Dolu Kelimeler	16
Rabia Türk - Tasavvufta Sevgi Kavramlarının Terkibi	20
Tuğçe Yemişli - İnsanın Tabiat Sevgisi ve Bunun Kişiyeye Kazandırdıkları.....	22
Kübra Gül - Eşya Sevgisi.....	24
Zehra Alaca - Kara Sevda	25
Kübra Özden - Sosyal Medyada Kişinin Ailesine ve Arkadaşlarına Duyduğu Sevgi.....	27
Emrah Altıncılıncı- Sevgi Hastalıkları	29

Sanat:

Zehra Alaca - Kadın Donmuştu Sadece Baktı	30
Kübra Gül - Hayat	32

Mütenevvia:

Ahmet Çapku - Safranbolu	33
Büşra Karataş - Hayat ve Yolculuk.....	37

Sevgi İçerikli Siyaset

Sevgi, bulunduğu yeri güzelleştiren, hayata anlam katan ve varlığının idamesinde önemli olan bir duygu hlidir. Hemen hiçbir canlının kendisine karşı koyamadığı, iten yakınlık duymayı barındıran sevgi hali, hayatın temel dokusudur. İnsan sosyal bir varlıktır. Bu yönüyle hukuk, siyaset, ahlak kişinin zahiri yönüyle ilgilenir. Sevgi her ne kadar içsel (dahili) bir hl olsa da kendini çeşitli görünümler halinde dışa aksettirir. Bir anne ile bebeği, çeşitli zorluklar karşısında dayanışma halinde olanlar, aynı hedefe yönelmiş ve karakter olarak birbirine benzeyenler arasında bu durum yakinen müşahede edilir.

Allah'ın bir ismi Vedd'dr. Sevgiyi yaratan, canlılar arasında onu dağıtan, yarattığı Őeyleri sevimli kılan ve buna dair canlılarda eğilim oluşturan O'dur. İbn Sînâ gibi bazı dşnrlar, mevcudatın varlığa gelişini, O'nun Kendi özüne olan aşkına bağlar. Bu yönüyle O, Kendi'ne aşık bir varlıktır. Mevcudt, O'ndan feyezn ettiği için, netice itibarıyla sevginin mahsulüdür. Varlığa gelen ve mevcudiyet kazanan her Şey, şu halde O'nun Kendine olan aşkının yansımasıdır. Dolayısıyla sevimlilik, varlığın doğasında bulunmaktadır. Bunun bir yansıması olarak insan, başta kendini ('ben'ini) sever. Ardından içinde bulunduğu tabii ortamı, gelişimini sağlayan unsurları, yakınlarını sever hale gelir.

Sevgi, kişinin etrafına uyum sağlamasında önemli bir faktördür. Çünkü sevgi vasıtasıyla insan, ilgi duyduğu konulara eğilim, sempati duyar. İlgiler insanları çevreye bağlar ve böylece hayatın akışı kendine yn bulur. İnsanı fizik olarak etkileyen hususlar, tabiata ve canlılar alemine özgüdür. Konu insan olunca, fertlerden oluşan toplum ile toplumu düzene koyan siyaset ve ahlak sistemi akla gelir. Bütün bunlar kişinin toplum içinde diğer fertlerle irtibatını sağlar.

Siyaset ve sevgi konusunda dikkate değer düşünceler beyan eden bilgilerimiz arasında İbn Miskeveyh'i (v. 1030) hayırla ydetmemiz gerekir. Sevginin temelinde menfaat, haz-lezzet, hayır-iyilik gibi etmenleri gören filozof, bunlar içinde uzun ömürlü olan sevginin, sabit karakterli hayır temelli sevgi olduğuna işaret eder. İnsanın özünün ilahi olması itibarıyla onda en gerçekçi olarak ortaya çıkan sevgi ancak ilahi sevgi olabilir. Bu ise akıl gözüyle görülebilen ve karakter arınmasıyla kendini gösteren bir haldir. Sevginin lezzetlerle ilgisi olduğu açıktır. Ancak lezzetler, maddi (pasif) ve manevi (aktif) olarak ikiye ayrılır. Maddi lezzetlerin bir doyum noktası vardır ki, o eşik aşılınca söz konusu lezzetler nefrete dönüşebilir. Demek ki, öfke ve istek yetisi temelli hissi/maddi lezzetler insan için ancak araç olabilir. Akli temelli manevi lezzetler ise daimidir. Bunun en ileri seviyesi, öteki âlemde Mevla'ya yakınlık halidir. Buradan hareketle filozof, maddi lezzete (zevk) dayalı sevginin çabuk oluşup çabuk üzüldüğü belirtir. Fayda temelli olan sevgi yavaş oluşur ve çabuk üzülür. Hayır temelli olanın ise oluşumu ve bozulumu zordur. İnsan aklının lime (teorik) ve mile (pratik) yönleri vardır. lime yn bilgiye, mile yn ahlaka yöneliktir. Her ikisinde yetkinlik kazanan kişi saadete eder. şu halde nefsin yetilerinden istek, öfke ve aklın her birinin kendine özgü yönelimi, haz ve elemi vardır ve bunlar, kişide bir Şekilde sevgi veya nefreti meydana getirirler denilebilir.

Uzun yıllar bir bürokrat olarak Büveyhîlerin hizmetinde bulunmuş, kütüphaneci iken dönemin önemli ilim adamları ile muhtelif müzakereler yapmış olan İbn Miskeveyh, dünya tarihinin önde gelen (II. Hipokrat ünvanlı) bir tabibi ve filozofu olarak bilinir. Sevgi ve siyaset bahsinde filozof özetle şunları dile getirir: İnsanlar ihtiyaç gereği bir arada yaşarlar. Ancak onlardaki birlikteliği sağlayan şey, sevgidir. Sevgi çeşitleri içinde kalıcı olanı, ilahi temelli *hayır* üzere olanıdır. Bu tür sevgi sadece iyi insanlarda ortaya çıkar. Meseleyi toplum birlikteliğini sağlayan sevgi bahsine taşıdığımızda şunları ifade edebiliriz: Devlet idaresinde sevgi varsa, halk için iyilik gerçekleşir. Bunun da temelinde adaletin tesisi yatar. İlahi adalet, varlık düzeninde görülür. Tabii adalet, tabiat yasaları olarak karşımıza çıkar. Örfi adalet, hukuki yasalardır. İhtiyari adalet ise güzel ahlaktır. Güzel ahlakın ortaya çıkabilmesi için irade, akıl gibi unsurlar devrede olmalıdır. Demek ki, yönetici kişi/ler akıl ve irade temelli olarak güzele yönelen ve bunu ilahi sevgi şemsiyesi altında gerçekleştirmesi gereken kişilerdir. Zira hakiki (hayır temelli) sevgi, adalet erdeminden önce gelir. Çünkü sözü edilen sevginin olduğu yerde adalet, kendiliğinden tecelli eder. Zira adalet, sevginin olmadığı yerde aranır. Adalet, bölüştürür. Sevgi ise kaynaştırır. Bu açıdan sevgi, adaletin yapamadığını yapabilen bir (yumuşak) güçtür. Sevgi varsa hak alma, hak arama değil icabında kendi hakkını, payını başkasına verme (özverili olma) özelliği kendini gösterir.¹

Bu açıdan sevginin olmadığı yönetim biçimi, ancak adaletle yetinmek zorunda kalır. Adaletin tesisi zora girerse yönetim, zorbalığa dönüşebilir. Bu durumda halkın, yöneticiye olan gönül bağı ve bağlılığı (itaat, yasalara uyma) bir tür nefrete dönüşebilir. İnsanlarda şahsiyet kaybı (nifak) ortaya çıkar. Şayet bu durum ileri boyutta ise düzen, kaosa dönüşebilir. Demek ki, adalet, sevgiyi inşa ederken, sevgi yoksunluğu adaletin işleyişine zarar verebilir. Bu durum, aile, kişiler arası ilişkiler ve fert-devlet ilişkisi için geçerlidir. Bununla birlikte İbn Miskeveyh, çocukların, babanın aile içinde önemini anlamalarının uzun süreye yayıldığına dikkat çeker ve devlet yöneticisi ile yönetilen sınıf arasında da böyle bir psikolojik halin olduğuna işaret eder. Bunun yanında yöneticiye olan sevginin aşırılığı veya eksikliği de yöneten-yönetilen açısından sıkıntılıdır. Mühim olan, denge halidir.

...

Siyaset denilince gündelik hayatta aklımıza fert-devlet ilişkisi gelir. Halbuki kişinin kendini, ailesini idare etmesi de siyasetin bir konusu olarak anlaşılmalıdır. Bu açıdan sevgi, kişinin kendini ve ailesini idare etmesi açısından incelenmeyi gerektirir. Kişinin kendi 'ben'ini sevmesi, varlığının idamesi için başta gelir. Her canlı, nefsinin ve neslini devam ettirme tabiatına sahiptir. Fert planında nefsin idamesi için istek (şehve), öfke (gazap) ve akıl yetileri önemlidir. Aynı sevginin bir başka uzantısı, neslin devamını sağlama konusunda aile yapısında kendini gösterir. Demek ki, nefsin ve neslin devamında sevgi önemli bir faktördür. Devlet, fertlerin çeşitli biçimlerde gruplar oluşturmasının bütünleşmiş halidir. Devletin oluşumunda güvenlik, biyolojik, kültürel, dini pek çok faktör vardır ki, bütün bunların temelinde muhtelif sevgi unsurları kendini gösterir. Böylece kişi, aile ve devlet yapısının temelinde sevgi unsuru olduğu söylenebilir. Bu durum, ahlak ilminde merhametin bir tezahürü olarak görülür.

¹ Bilgi için bkz. Süleyman Uludağ, İlhan Kutluer, "Aşk" maddesi, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 2; Hümeýra Karagözođlu, "Ahlak Düşüncesinde Siyaseti Aramak: İbn Miskeveyh'te Adalet Kavramının Siyasî Yansımaları", *Dîvân*, sayı 27, sf. 93-188.

Nitekim İslam düşüncesinde ahlak, “Yaratan’a saygı, yaratılmışlara şefkat (merhamet yüklü sevgi)” olarak tanımlanır.

Bu dünyada birçok şey, zıttıyla birlikte vardır. Sevgiye konu olan hususlar için de bu ilke geçerlidir. Kişinin kendi ‘ben’ine olan sevginin ifrat ve tefrit halleri olabileceği gibi aile ve devlet işleyişinde de benzer durum görülebilir. Şu halde asıl olan, sevgide itidal/dengeyi bulabilmektir. Kişisel sevginin ileri boyutu aşk iken onun zıttı, yersiz ve gereksiz nefret halidir.² Bu durum kişiler arasında olabileceği gibi kişi-nesne arasında da olabilir. Aile açısından konu, menfaatçilik ve ırk temelli kabilecilik olarak karşımıza çıkabilir. Devlet idaresinde ideoloji, ırkçılık gibi yapılar sözü edilen ifrat halinin yansımasıdır. Hemen hepsinin temelinde terbiye edilmemiş duygusal eğilimler vardır. Asıl olan, duyguların akılla terbiye (islah) edilmesidir. Sevgiyi meydana getiren unsurun, söz konusu denge hali olduğunu ifade edebiliriz.

² Aşk, maddi veya manevi varlıklara yönelik olabilir. Aşk, aklın normal işleyişine engel teşkil etmesi itibarıyla bazı filozoflar tarafından olumsuz görülmüştür. (Bkz. Ebu Bekir er-Râzî, *Ruh Sağlığı (et-Tıbbu’r-Rûhanî)*, çev. H. Karaman, İstanbul 2004, İz Yay., sf. 75-85. Bununla birlikte tasavvuf ehli açısından aşk, beşeri (mecazi) ve ilahi (hakiki) olması yönleriyle Leyla’dan Mevlâ’ya ulaştırıcı biçimiyle olumlu karşılanmıştır.

Sevginin Ahlakî Boyutu

Günlük hayatımızda en çok karşımıza çıkan kelimelerin başında sevgi sözcüğü gelir. İnsan sık sık duyar bu sözcüğü, bazen okullarımızda öğüt olarak, insanlar birbirlerini sevmeli, güzel olan budur denir, bazen iki insanın birbirine duyduğu hissin neticesinde dile dökülür, bazen bir çiçeğe, bazen bir eşyaya... Bunun çeşitli örnekleriyle karşılaşıyoruz günlük yaşamımızda.

Sevgi sözcüğü bakıldığında soyut bir kavramdır fakat varlıkta can bulunduğu dışı vurumunu somut olarak gösteren güçlü bir yanı vardır. İnsanın ve her canlının var olmasında gözle tasvir edilemeyen, varlığın içinde adete küçük bir tohumun yeşermesi misali, nefes bulan eşsiz bir his. Peki bu his sürekli var mıdır? Sevgi, insan ruhunda nerededir, hangi görevi görür? Her canlı gibi sevginin de bir ömrü var mıdır? Hakkında konuşulacak ne çok soru vardır. Belki de her gün bir yerlerden duyduğumuz, alıştığımız bir his ve bu hissi taşıyan bir kavram diye göz ardı ediyoruz, üzerine düşünmeyi kendimize görev edinmiyoruz. Oysa ne kadar da önemli bir meseledir...

Sevgi üzerine tek bir tanımın yapılması işte budur diyebileceğimiz bir söz dizilimi yoktur. Çünkü sevgi, canlılarla sınırlandırılmaz. Her var olan canlı üzerinde insan, sevgi besleyebilir. Bu açıdan sevginin tanımı; insan sevgisi, hayvan sevgisi, okul sevgisi, aile sevgisi gibi bir çok başlık altında alınıp çeşit çeşit tanımlamalar yapılabilir. Bu çeşitlilik arasında hepsinde ortak olarak ele alınacak tanım, ilgi duyulan ve bu ilgiye karşı tutku besleyen bir ruh halidir diyebiliriz. Sevgiyi bir yaşantı olarak, somut bir yaşam olarak değil de, soyut bir kavram olarak gören tanımlamalar çoğunluktadır ve bunlara göre sevgi, bir kişiye ya da bir şeye karşı duyulan bağlılık, yakınlık duygusu, o kişinin ya da şeyin iyiliğini istemesidir.

İslam âlimlerinden bir kısmı sevginin önemine değinmiştir. Buna göre sevgi, insanlığın yaratılışına dayanmaktadır. Allah, kullarına ruhundan üflediği ve insan fıtratına sevgiyi yerleştirdi. Sevgi konusu antik dönemden beri ele alınmış ve o dönemlerden bu zamana canlıda yüksek bir enerji kaynağı olarak görülmüştür. "Ontolojik olarak, Tanrı'nın yarattığı ilk varlığın, kendinde sevgi ilkesini taşıdığı ve bütün kozmolojik oluşumların, buna bağlı olarak meydana geldiği kabul edilir."³ Bu görüşe sahip İslam düşünürlerinden Kindî ve Farabî, sevgiyi varlıkları birleşme ve toplumları bütünleştirici sebep olarak görmektedir. İslam âlimleri sevgiyi Allah'ın varlığının bir tecellisi olarak kabul etmiş ve bu sebeple varlık üzerinde bir süreklilik, istikrar olduğunu savunmuşlardır. Burada sevgi insanda sürekli midir, sorusunun cevabı da kendini göstermektedir.

Sevgi insanda yaratılışı gereği ilk can bulunduğu andan itibaren hep vardır. Burada altı çizilmesi gereken yer, insanın nefsanî bir varlık oluşudur. Yaratılışı gereği sevgi onda mevcuttur lakin aynı şekilde kötü olan nefret de insanda mevcuttur. Bu sebeple insanda

³ Ömer Özden, "Aşkın(Sevginin) Gücü", *Felsefe Dünyası Dergisi*, Sayı: 45/2, Sayfa: 20, 2005.

duygular hiçbir zaman bitme gibi bir durumla karşılaşmaz. Ancak eğilimleri sonucunda şekil değiştirir. Aslında buradan karşımıza çıkacak şey, kişinin ahlak üzere olmasıdır. Ahlakî değerlerin seçimi insana verilmiştir. Bu sebeple içimizde var olan sevginin şekil değiştirmesi, yine insanın yaşam gayesini gösterecek olan irade ile ilintilidir. İnsanoğlu başıboş yaratılmamıştır, ona bahşedilen hayatın içinde seçimleri olacaktır. Kendinde bulundurduğu sevginin varlığını ne şekilde dışa vurarak gerçekleştireceği kararı ona bırakılmıştır.

İnsanoğlu yaradılışı icabı birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Bu sebeple her insanda tek tip bir sevgi anlayışını görmek imkânsız gibidir. Çünkü her insanın kendine has iç dünyası ve bununla çatışması vardır. Bu iç çatışmaların dışa vurumu, kişinin ahlaki değerleri, içerisinde büyümüş olduğu toplumsal ahlaki ortam çok önemlidir. Bu durumun önem arz etmesinin sebebi, insanda yaradılıştan itibaren var olan bir his yaşamış olduğu toplum ile şekil değiştirebiliyor. Burada görüldüğü üzere her canlı gibi sevginin de bir ömrü var mıdır, sorusunun yanıtını almış oluyoruz. Almış olduğumuz yanıtı biraz daha açacak olursak, sevginin insan ömrü gibi bir son yaşamadığı lakin bir evrimleşme gösterdiğini görüyoruz. Bunun sebebini, yaşadığımız çevre ve doğduğumuz ailenin etkisinin çok oluşudur. Çünkü insan güzel ahlak ve sevgi üzerine doğar. Lakin yetiştiği ortam onda sevginin dışa vurumunda farklılıklar gösterebilir. Bazen bu sevgi, kendisini kıskanç olarak, bazen nefrete eğimli olarak, bazen şiddete eğilimli olarak farklı şekillere bürünerek gösterir. Sonucunda sevginin ahlaki değerlerimize nasıl dokunduğunu idrak etmiş oluruz. İşte bu farklılıklar ile meydana gelen ahlakın temel kavramları olan iyi kötü kavramları karşımıza çıkar. Sevgi bu yaradılıştaki iyinin tarafındadır, pekiyi insan sevgiyi iyi olan yönde mi kullanır? Günümüzde olup bitenleri de göz önünde tuttuğumuzda bu soruya olumlu cevap vermeyi arzu ederdik.

Ahlak ile sevginin bağı insanda doğuştan var olmasından ötürü ortaklık taşır ve iyiyi amaçlamalarından dolayı onları aynı yola koyar. Ahlak, insanın doğasındaki kötülüklerin denetim altına alınması gerektiğini vurgulayan, toplumsal ilişkilerde barışçıl bir davranış kazanıp güzel duyguları sürdürmeye yönlendiren kavramdır. Sevgi, ahlaklı bir insandan beklenen barışçıl olma hasletini sürdürmede önemlidir. Tıpkı bir bitkinin büyümek için suya ihtiyacı olduğu gibi ahlakın gelişmesi, insanlığa güzeli göstermesi için içerisine sevgi yağmurunu alması gerekir. İnsanoğlu bu sayede ancak, günümüzde görmüş olduğumuz kötü görüntülerin esaretinden kurtulabilir.

Sevgi konu olarak ele alındığında o kadar geniş bir meseledir ki, burada değindiğimiz durumlarla sınırlandırılmaz. Burada ele almak istediğim husus, sevginin tek bir tanıma sığdırılmayacağı ve insanda sonradan değil onun yaradılışıyla beraber fitratında bulunduğu, aynı şekilde ahlakî boyutunun insanda nasıl dışa vurumlar gösterdiği ve bir arada aktarılmalarının nedenine değinmekti. İnsanlığın artık iç dünyasında barındırdığı muhteşem histen uzaklaşma eğilimi taşıdığı dönemleri yaşıyoruz. İnsanoğlu sevgiyi başka şekillerde tanıır ve gösterir oldu. Bizler bu güzel duyguyu kaybettikçe ahlaki değerlerimizin de kaybını yaşıyoruz. Bu da birbirlerine güvenmeyen, karşısındaki kişiye saygı duymayı kendisine dert edinmeyen bir toplumun ortaya çıkması çok uzak görünmüyor. Yunus Emre'nin, "Yaratılanı severim, Yaratan'dan ötürü" sözünü ruhlarımıza işleyip o engin sevgiyi her daim yaşatalım.

Sevgi ve Din

Din, bir cemaatin sahip olduğu kutsal kitap, peygamber ya da kurucu; Tanrı kavramını da genellikle içinde bulunduran, inanç sistemi ve buna bağlı olarak yapılan ibadet, yerine getirilmeye çalışılan ahlak kuralların bütünüdür. İslâm kelamına göre din, “akıl sahibi şuurlu insanları, kendi irade ve istekleriyle hayırlı olan şeylere yönelten ilâhi bir yasadır.”⁴ Bir inanca inanmak, psikolojik olarak kişiye duygusal tatmin sağladığı gibi sosyal bütünleşmeyi temin etmesi itibarıyla sosyolojik bir yöne de sahiptir. Bireyde sağlıklı bir din anlayışının oluşması öncelikle ailenin yaşantısı ve sevgisi ile mümkündür. Çocukken en çok ihtiyaç duyulan şey, güven ve sevgi duygusudur.

Sevginin hâkim olduğu bir ailede yetişen ve sevildiğini hisseden bir çocuğun sevgisiz bir ortamda büyüyen akranlarına kıyasla yetişkinlik döneminde daha mutlu, kendisi ile barışık olduğu gözlemlenmiştir. Sevginin gücünü göstermek için birçok deney de yapılmıştır.⁵ Bunlardan biri, kavanoz deneyidir. Deneyde üç kavanoza eşit miktarda su ve pirinç koyup ilk kavanoza güzel sözler, ikinci kavanoza kötü sözler söylenir. Üçüncü kavanoz ise ilgisiz bırakılır. Bir ay sonra kendisine her gün güzel sözler söylenen ilk kavanozdaki pirinçlerin söylenen sevgi sözcüklerinin etkisiyle bembeyaz ve sağlıklı olduğu gözlemlenirken ikinci kavanozdaki pirinçlerin kötü sözlerin etkisiyle küçülüp karardığı gözlemlenmiştir. Son kavanozdaki pirinçlerinse beyazlıklarını kaybetmemiş ama yer yer küflü, yosun tutmuş, çürümüş bir hal aldıkları gözlemlenmiştir.⁶ Deney sonunda gözlemlerimizden yola çıkarak söyleyebiliriz ki, çocuklara kötü söz söylememek kadar onları ilgisiz bırakmamak da çok önemlidir. Bu şekilde çocuk ve ebeveyn arasında bir ilişki kopukluğu yaşanmaz ve sağlam bir iletişim gerçekleştirilebilir.

Dini inancın tohumları kişi dünyaya geldiğinde insan ruhunda mevcuttur. Çocuğun ruhuna dini duygular ve eğilimler yaratılıştan yerleştirilmiştir yani inanmak kişinin fitratında vardır. Bu duygu ve yeteneğin gelişmesi öncelikle ailenin dini tutumuna ve çevresine bağlıdır. Bireye çocukluktan itibaren bir din anlayışı kazandırmaya çalışıyorsak bunun en önemli yolu sevgi ile olmasıdır. Yapmamız gereken iş, dini, sevgiyle ve yaşayarak öğretmek ve dini öğretirken çocukların gelişim özelliklerini göz önünde bulunduraktır. Günümüzde insanlar gitgide bilinçleniyor olsa da ne yazık ki, bazen toplumumuzda çocukların Allah ile tanışması korkutma amacı taşıyan cümleler ile gerçekleşmektedir. Henüz soyut düşünme becerisi kazanamamış çocuklar, çevrelerinde önce “öyle yaparsan Allah seni sevmez, çok kızar, taş yapar, cehennemine atar” şeklinde olumsuz ifadeleri duyuyorlar. Bu kavramlar başlangıçta anlaşılmadan, sadece işitilmiş birer kelime olarak çocuğun zihnine yerleşse de zamanla algıladığı anlamlara göre kavramlaşmaya başlar ve bu süreç soyut düşünme çağına kadar uzanabilir.

⁴ Günay Tümer ve Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1997, s.8

⁵ Harry Harlow'un maymun deneyi, kavanozda pirinç deneyi, su deneyi en bilinen deneylerdir.

⁶ <https://youtu.be/smvPmINevkU>

Dinimiz bizlere bu denli sevgiyi, kardeşliği, merhameti emrederken Yaraticımızı bir çocuğa sadece ona azap edeceğini söyleyerek tanıtmak din eğitiminde yapılan belki de ilk ve en büyük hatadır. O çocuğa Allah sevgisi başta olmak üzere dini bir konuyu anlatmak artık çok çabayı gerekli kılar. Aslında korkutucu Allah tasvirini bir kenara bırakıp “Vedûd”⁷ olan Allah (çok şefkatli, çok seven ve çok sevilen, sevgiyi yaratan) anlatılmalıdır. Allah kullarını seven ve onların gönlünde sevgiyi yaratandır.⁸

Sadece çocukların mı ihtiyacı vardır sevmeye, sevmeye? Elbette sevgi ile büyümek çok önemlidir ancak hayatın ilerleyen safhalarında sevgi olmazsa eksik demektir. İslam dini daima sevmeyi öğütlemektedir. Peygamber Efendimiz bir hadisinde, “Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de [hakiki manada] iman etmiş olmazsınız.” buyurmuştur.⁹ Bir mümin kardeşini koşulsuz, çıkarsız sevmek de imandandır. Sevgilerin en yücesi ise Hakk’a duyulandır. Mevlânâ, Hakk’ın sevgisini barındırmayan gönlü harap olmuş, yıkılmış bir şehre benzetmiştir. Allah sevgisiyle dolu gönül, Hakk güneşinin nurunu aksettirir. Allah, Kur’an’da sevmek ile ilgili şöyle buyurmuştur; “De ki: ‘Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah’tan, peygamberinden ve onun yolunda cihattan daha sevimli ise, artık Allah’ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”¹⁰ Buradan anlıyoruz ki, Allah’ı, Peygamberini sevmek ve onun yolunda cihadı önemsemek bizim için en sevimli mesele olmalıdır. Eğer bu üçünden başka bir şeyi daha çok seversek, hele de ilgili konu, Allah’ın hoşnut olmadığı bir şey ise ve bu sevgimizde ısrar edersek o zaman sevgimiz bizi zehirlemeye başlar ve kalbimiz bir gün karanlıkta kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalır.¹¹

Velhasıl, Üstat Sezai Karakoç, “İslâmın dirilişi, insanlığın dirilişi ile iç içedir. İnsanoğlunun kireçleşmiş inanç damarlarını genişletmek, tıkanmış düşünme yollarını açmak, nasırlaşmış duyarlılığını uyandırmak, darlaşmış ahlâk ve davranış dünyasını kısırlık ve katılıktan kurtarmak, öç ve kin yerine sevgi ve af, barış ve bağışlama duygularını kanatlandırmak, kolay olan öldürücü yolu değil, zor da olsa diriltici yolu seçmek, hakikati bulmakta sonsuz arzulu ve iradeli, buldurmakta sonsuz sabırlı ve tahammüllü olmak, güçlü insanların başvurduğu derinden ve ruhtan kavrama yöntemini kullanmak suretiyle İslâmın dirilişi yani insanlığın dirilişi idealini gerçekleştirmek. İşte, beklenen yeni insanı getirecek olan usûlün ana çizgileri.”¹² Her şeyin başı evvela sevgi, severek yapmak, severek yaşamaktır. Sevelim, sevillelim bu dünya kimseye kalmaz.

⁷ “Şüphesiz Rabbim Rahîm - Vedud’dur.” (Hûd, 11/90)

⁸ “İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allah, gönüllerde bir sevgi yaratacaktır ” (Meryem, 19/96)

⁹ (Müslim, İmân 93-94; Tirmizî, Et’ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9)

¹⁰ Tevbe, 9/24

¹¹ “Günah ilk defa yapıldığı zaman kalpte bir siyah nokta yani kara bir leke olur. Eğer sahibi pişman olur, tevbe ve istiğfar ederse kalp yine parlar. Etmez de günah tekrarlanırsa, o leke de artar, sonra arta arta bir dereceye gelir ki, leke bir kılıf gibi bütün kalbi kaplar.” (Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 83.)

¹² Sezai Karakoç, Unutuş ve Hatırlayış, Diriliş Yayınları, 2012, s. 62.

Sevgi Üzerine Bir Şölen

Sevgi nedir, tesadüfen yaşadığımız hoş bir duygudan mı ibarettir yoksa bir rehber midir? Platon'un Şölen'i sevgi üzerinedir. Yunan mitolojisinde aşk tanrıçası olan Afrodite ve onun oğlu olduğu kabul edilen Eros'a övgülerle başlar şölen. Platon'un çıkış noktası, Yunan toplumunda genel geçer sevgi anlayışı olsa da Matineialı Diotima ile Sokrates arasında geçen diyalogla sevgiyi Tanrı olmaktan çıkarıp katıksız, her şeyden arınmış güzelliği temaşa etmede bir rehber haline getirir.

Sevgi bir Tanrı olamaz. Çünkü sevgi, bir şeyin sevgisidir ve sevdiği şeyi arzular. Arzulamak, bizde olmayan bir şeyi istemektir. Yoksun olduğumuz bir şeyi arzularız çünkü. Elbette arzulanan iyi ve güzeldir, kötü ve çirkin değil. Sevgi eğer Tanrı olsaydı, bu çıkarıma göre, güzellikten ve iyilikten yoksun olması gerekecekti.

Sevgi ne iyi ne de güzel bir şeydir. Çünkü sevgi iyinin, güzelin sevgisidir. Bu onun çirkin ve kötü olduğu anlamına gelmez. Sevgi güzelle çirkin, iyi ile kötü, yoksullukla bolluk arası bir şeydir. Sevgi, sevilen değil sevendir. Sevilen güzeldir, incedir, en usta varlıktır ama sevenin özü böyle değildir. O nedenle hep iyinin, güzelin, ölümsüzlüğün, bolluğun, bilginin peşindedir. Bilgisizlik neden kötüdür, çünkü cahil kişi iyilikten, güzellikten, akıldan yoksun olduğu halde hepsini kendisinde toplamış sanır. Yoksun olduğunu bilmeyen kimse ne diye kendinde olmayanın peşine düşsün! Bilginin peşine bilgiden mahrum olan düşer. Bilgelik en güzel şeylerden biridir. Sevgi de her güzelin sevgisi olduğu için bilgelik dostudur.

Güzeli, iyiyi, zenginliği, ölümsüzlüğü, bilgiyi vb. seven, aslında onları elde etmeyi istemektedir ve amacı mutluluktur. O halde en geniş anlamıyla sevgi, iyi olanı ve bizi mesut edenin elde etmeye yönelik arzudur. Ancak insanlar başka yollarla da mutluluk arayışına girebilmektedirler. Kimi alış verişe düşkündür, kimi bedenini güçlendirmeye, kimi de bilgisini genişletmeye. Sevginin yalnız bir türüne var gücüyle sarılıp onu sevgi diye isimlendirenler, aslında, bir bütüne verilmiş adı alıp sevmeyi, sevgiyi, seveni yalnız onun için kullanmaktadırlar. Sevmek kendi yarısını aramaktır, diyenler de var. Oysa onlar kötü gördükleri şeyi, kendi elleri ayakları dahi olsa, kesip atıyorlar. O halde sevgi, en genel anlamıyla iyinin sevgisidir; sevmek de iyiye her zaman sahip olma arzusudur.

Platon elbette burada bırakmaz meseleyi. İyinin peşinde olanlar, gösterdikleri çabayı nereye sarfederlerse emeklerine sevgi diyebiliriz, diye sorar. Madem ki, sevmek iyiye her zaman sahip olma isteğidir o halde seven, ölümsüz olanı arzulamaktadır. İnsan bunu ancak doğurma ile başarabilir. Doğurma hiçbir zaman çirkinlik içinde olamaz. Çünkü çirkin, sevgiyi oluşturamaz. İşte bu nedendir ki, insan her güzel ve iyi olana ölümsüzlüğü elde etme arzusuyla yönelir. Güzellik, her doğuranın beşiğidir. Dolayısıyla güzelin ve iyinin sevgisi aslında ölümsüzlüğün sevgisidir. İnsan ruh ve bedenden ibaret bir varlık olduğuna göre onda cana ve bedene göre iki tür üretme gücü vardır. Bedenlerinde bereket taşıyanlar, ölümsüzlüğü elde etmek için kadınlardan yana giderler; onların sevme yolu çocuk üreterek

ölümsüzlüğü sağlamaktır. Adlarını yaşatacak çocuklar dünyaya getirerek gelecek bütün zamanlar boyunca mutluluğa ereceklerini sanırlar.

Ruhları bereketli olanlara gelince; onlar düşünce ve sanat alanında verirler ürünlerini. Düşüncenin en güzel, en üstün şekli ise küçük büyük insan topluluklarının düzenini kuran düşüncelerdir ki, ona ölçü ve doğruluk denilmektedir. İçlerinde düşünce ve sanata ilişkin değerlerin tohumlarını taşıyanlar olgunluk çağına geldiklerinde eserlerini verebilmek için güzel, soylu, cömert canlar ararlar. Bulduklarında onlara erdemi, iyi insanın nasıl olacağını ve neler yapacağını anlatırlar. Kısacası canlarında iyinin, güzelin bereketini taşıyanlar o değerleri alabilecek kapasitedeki gençleri bulup onları eğitirler, onların gelişmesi için sarfederler bütün çabalarını. İşte asıl bu kimseler ürettikleri güzel eserler ve değerlerle kendilerini ölümsüzleştirmişlerdir.

Mademki güzellik, ölümsüzlük arzusuyla her doğurmanın, her yaratıcı eylemin beşiğidir, o halde ona nasıl ulaşılabilecektir? Elbette güzele, yalnız güzeli görecektir gözle bakabilme kabiliyetine sahip olarak. İnsan güzelliği önce bir bedende tanıyacak ve sevecektir. Sonra diğer bedenlerdeki güzelliğin daha önce tanıdığı o güzelliğin eşi olduğunu anladığında hepsindeki güzelliği sevecek ancak beden güzelliğine de takılıp kalmayacaktır. Bundan sonra yapacağı şey, ruh güzelliğini beden güzelliğinden üstün görerek onu aramaktır. Onu güzel davranışlarda ve işlerde görecektir, hepsindeki güzelliğin birbirine benzediğini anlayacaktır. Sonra bilimlere geçecek, onlardaki güzelliği görecektir. Böylece gözü keskinleşip daha geniş bir güzelliği farketmişinde tek bir varlığa bağlanmayacak, önüne serilen engin güzellik karşısında sonsuz bilgi özleminin yarattığı engin düşüncelerle dolup taşacak, temaşa kuvveti artacak, güzelliğin özü ile karşı karşıya gelecek ve böylece bir tek bilgiye, güzelin bilgisine erişecektir.

Sevginin getirdiği bu noktaya ulaşan kişi hep var olan, doğumsuz, ölümsüz, artmaz eksilmez bir güzelliği temaşa edecektir. Bu, bir bakıma güzel bir bakıma çirkin, şuna göre güzel buna göre çirkin, bugün güzel yarın çirkin, bir yerde güzel bir yerde çirkin bir güzellik değildir. Bu öyle bir güzelliiktir ki, ne bir yüzle, elle, ayakla ne de bedene bağlı bir şeyle gösterecektir kendini. Ne bir söz olacak ne de bir bilgi. Bütün güzelliklerin kendisinden pay aldığı artmaz eksilmez, değişmez bozulmaz salt güzelliiktir o.

İşte her şeyden arınmış, soyunmuş, katıksız güzelliğin kendisini, insan tenine, bedenine, rengine daha bir sürü ıvır zıvırına bulanmış güzelliği değil bir tek görünüşüyle Tanrı güzelliğini temaşa edebilen, böyle bir güzellikle kaynaşabilen kimse gerçek erdemleri yaratabilecek, bir insanın elde edebileceği ölümsüzlüğe erişebilecektir. Çünkü taslaklara değil gerçeğin ta kendisine bağlanmıştır. İnsanın o salt güzellikle karşılaştığı an yok mu, der Platon, işte yalnız o an için insan hayatı yaşanmaya değer. İnsan kolay kolay kendine sevgiden daha iyi yardımcı bulamaz bu nimete ulaşmak için. İşte bunun için sevgiyi baş tacı etmek herkesin boynunun borcudur.

İnsanî Sevgi

*Sevmeyene karınca yük,
Sevene filler karınca.
Dağ bile taşır
İnsan âşık olunca!
Şems-i Tebrîzî*

Dinin başı muhabbettir, sevgidir der Elmalılı Hamdi Yazır. İmanın hakikate ermesinin tılsımlı taşı aşktır, muhabbettir, sevgidir. Bu muhabbet hiyerarşik şekilde Cenab-ı Hak'tan Peygamber'e oradan da bütün mahlûkata ve kâinata yayılır. Aile hayatında ise çiçek açar.

Halk ozanı Aşık Mahmut Çelikkün, "İnsanları bu hayata bağlayan, aşk sazının bir telidir evlilik," demiş. İki ayrı cinsin birbirine karşı duydukları bedensel ve ruhsal güçlü sevgi bağı olarak tanımlanıyor aşk. İnsan hayatının en önemli ve en zor hali, evliliğdir. İki ayrı dünyanın bir araya gelmesi, aynı çatının altına sığmasıdır. İki ayrı insan, her ne kadar kendi cinslerinin en iyisi olurlarsa olsunlar birbirlerinden farklıdır. Bu farklılıkların zenginliği olarak kolaylıkların yanında elbette zorluklar da vardır. Bu yüzdendir ki, "Mutlu bir evlilik önemli bir başarıdır ve kendiliğinden oluşmaz; bilinçli bir gayret gerektirir" der Doğan Cüceloğlu .

"Mecnun olup çöle düşmeyeceksen / Ne Leylâ'yı çağır, ne çölü incit" der bu toprakların bir türküsü. Evlilik yolculuğunun pembe düşlerden ibaret olduğunu zannederek yola çıkmak, karşımızdaki insanı incitmektir. İnsan bu yolun cefalarını çekmeyi, gerektiğinde kendinden de sefer etmeyi göze almalı. Çünkü aşk bir iddiadır ve her iddia bir ispat ister. Aşkın ispatının bedeli de imtihanlarla doludur. O imtihanlar ki, insanı öldürür, kemale erdirir.

Aşk, başka bir insanda sizin var oluşunuzdur. Karşılıklı bir büyüme ve olgunlaşmadır. Kemal Sayar bir yazısında aşkı tarif ederken " 'Sen uyuduğunda / Kapanan benim gözlerimdi' diyecek kadar o olacaksın. Ona ayan olan sana, sana ayan olan ona ayan olacak. Aranızdaki sessizlik sır tutmayacak." ifadesini kullanır.

Allah Teâla yüce kitabında, "Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi Allâh'ın (varlığının) delillerindendir" buyuruyor. [Rûm Suresi, 21]. Büyüklerimiz, nikâhta keramet vardır derler. Burada kastedilen keramet Allah'ın eşlere lütfettiği muhabbet olduğuna inanıyorum.

Amerika'da yapılan bir araştırmada, çiftlerin el ele tutuşarak birbirlerinin fiziksel acılarını azaltabildiği, kalp atışlarının ve nefes alışlarının bir süre sonra senkronize olduğu belirtiliyor. Dr Goldstein, "Eşin empati duygusu ne kadar yüksekse, el ele tutuşmanın ağrı kesici etkisi de o kadar güçlü oluyor" diyor. İstatistiklere göre mutlu evliler, evli olmayanlara kıyasla daha sağlıklı ve uzun yaşıyor, hayatlarını daha anlamlı ve doyumlu buluyor ve daha

refah içinde yaşıyorlar. İnsan bu dünyada en çok anlaşılmak istiyor. Onu anlayan insan eşi olunca dünya hayatı bir anda cennete dönüşebiliyor.

Hz. Peygamber (sav), “Evləniniz, çoğalınız, çünkü ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim” buyurmuştur. Müslüman bir insanın neslinin devamını sağlayabileceği meşru kurum, evliliğdir. Bir evi yuva yapan, yuvaya bereketi getiren varlık, evlattır. Evlat, eşlerin kurduğu en güzel ortak cümlüdür.

Anne karnındaki serüvenle başlayan, doğumu ve büyümesiyle devam eden bir insanın hikâyesine en yakından tanık olursunuz. Allah’ın yaratma sıfatını idrak edebilmenin sevimli ve samimi halidir bu durum. Bazen aynanız, bazen fotokopiniz olarak sizi kendinizle yüzleştirir. En güzel eleştirmeninizdir. Varlığınız o küçük insanla değer bulur, anlam kazanır. Yaptığınız işlerdeki azminiz ve özveriniz artar. Çünkü artık kendinizden başka bir sebebiniz daha vardır. Onu koruyup kollamak, ihtiyaçlarını karşılamak ve elinizden geldiği kadar hayata hazırlamak gibi bir derdiniz vardır. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyrulur: “ Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” [Tahrîm Suresi, 6].

Hayat boyu içerisinde nice sıkıntılar barındıran yolculuklarımız olur. Lakin geriye dönüp baktığımızda güzel yanlarını hatırladığımız, yüzümüzde tatlı bir tebessüm bırakan olaylardan sadece ikisidir; evlilik ve evlat. Onlar için içimizde barındırdığımız sevgi Allah’ın bir ikramıdır. Kalbimizin akletmesidir. Dilerim ki aşktan, muhabbetten, sevgiden yana nasibimiz bol olur. Çünkü şöyle demişti Hazreti Yunus; “Aşk gelicek cümle eksikler biter.”

İlim ve Sanat Sevgisi

“İşk imiş her ne var âlemde
İlim bir kîl ü kâl imiş ancak”
(Fuzûlî)

Ledünnî ilim ve hakiki sevgi adlı eserinde Davud el-Kayseri şöyle anlatıyor; ilim, su gibidir. Nasıl hayatın ve canlılığın kaynağı su ise, ilim de bütün varlığın kaynağıdır. Allah, varlığı ilmiyle yaratmıştır. Hayatın ve varlıkların sırrı ilimde çözülmüştür. Bu sırta vakıf olmak için Hızır gibi bu hayat suyundan içmek gerekir. İnsanı, hem ruhen, hem de bedenen ölümsüz kılan şey, hayat suyudur yani ilimdir. Dolayısıyla Hakk'ı, hakkıyla sevebilmek için evvela ilim gereklidir.

Davud el-Kayserî'ye göre, sevgi bilginin neticesidir. Dolayısıyla bilgi, sevgiden daha öncelikli ve önemlidir. Allah'ı sevmek demek, O'nu hakkıyla bilmek ve gereği gibi kulluk etmek demektir. Kişi bilmeden tanıyamaz, tanıyamadan sevemez. İnsan-ı kâmil olma yolculuğunda en başta tanımak gerekir ve tanınmanın başı ilimdir.

Büyük bilgiler zahir ilimlerden başlamadan batınî ilimlere (ilm-i ledün) ulaşamayacağını belirtmişlerdir. İnsan-ı kâmil olmak için önce bilmek gerekir. Marifetullah için kâinattaki sırlara ulaşmak amacıyla öncelikli iş kâinatı tanımaktan geçer ve hayret ile makamda yükselme başlar. Sufiye göre 'varlık' ile halleşmeli ki kendisini saklayan örtülerden, perdelerden sıyrılınsın.¹³ İbn Sînâ için kemal, bilmektir. Bu nedenle aşk kavramı basit bir duygu durumu değil, bir tür bilme halidir. Çünkü bilmeyen, sevemez. Tecelliye mazhar olanlarda ışık tek başına yeterli olmaz, tek başına ilim de olmaz. Bu doğru bilgiyi/hakiki özü elde ettirmez. Yine İbn Sînâ'ya göre Tanrı, bilinen iken, irfani olarak müşahede edilendir.¹⁴ Fuzûlî'nin meşhur, “ışık imiş her ne âlemde / ilm bir kîylü kâl imiş ancak” beyti, ilmin gereksiz olduğundan değil aşka ilimle ulaşabileceğinden bahseder.

İnsan kendi anlamını belirlemek için içinde yaşadığı gerçekliğin ya da gerçekliklerin tezahürü/tecellisi olup olmadığı konusunda oldukça duyarlıdır. Bu tezahür Tanrı gibi mutlak bir gerçeklik olabileceği gibi var olanlardan başka herhangi bir ideal gerçeklik de olabilir.¹⁵ Beşerî akıl (aklı-ı heyulâni) kâinat ile irtibat kurabilmek için iç ve dış duyularını devreye sokar. Anlatıldığına göre meşhur Davud heykelinin heykeltıraşı Michelangelo Buonarroti heykelini üç yılda tamamlamış. Bu süreçte kendinden geçmiş, zayıflamış, bitkin düşmüş. (1501-1504) Eserini tamamladığında ayakkabıları artık ayağına yapışmış. Üç yıl kendinden geçme süreci yaşamış ve bittiğinde canlanmasını beklemiştir. Ancak önemli olan nokta bu ilim ve yaratıcı sevgisine ulaşma süreci tek başına yürüyecek bir yolun çok üstünde gayret gerektirir. Usulsüz

¹³ İhsan Fazlıoğlu, *Fuzuli ne demek istedi?*, İstanbul: Ketebe Yay., Aralık 2020, s.63

¹⁴ Fazlıoğlu, a.g.e., s.83-84

¹⁵ Fazlıoğlu, a.g.e., s.106

hiçbir şey olmaz. Mantık, nazari düşüncenin yoluyken tezkiye keşfin anahtarıdır. Sanat da tarih boyunca insanı kemale erdirmek için farklı vesileler olarak görülmüştür. Sanatçılar eserlerine kendilerini adanmış ve sonuçta kâinattaki varlıklar seviyesine asla çıkamadıklarını görünce hayret denizinde çırpınmışlar. Şiir için de aynı durum geçerlidir. Hayret ile şiir dökülür şairin kaleminden ve ilimsiz şiir lezzet vermemektedir. İnsan aldığı ilim ile O'nun var olan sanatını fitratına uygun olarak farklı şekillerde ortaya çıkarır. Kimi şiir yazar, kimi resm eder.

Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapacak olursak; İlim, Rabbimizi tanımakla beraber kendimizi de tanımakla başlar. İnsan kendini tanıdıkça yaratıcının Sâni ismiyle müşerref olur. Çünkü Allah'ın sanatı sevgisi ile tezahür eder. Allah ilmiyle bilinir, sanatıyla tanınır. İlimsiz sanat, sanatsız da ilim gerçek tanımayı getirmez ve sevgi kemale ermemektedir. Bizler bundan dolayıdır ki, ilim ile Allah'ı öğrenir ve bize duyduğu sevgiyi anlarız. Anladıkça sevgimiz artar. Sevgimiz arttıkça ibadet, hal, ahlak ve inancımız ilerler. İnsan da güzel ahlakı ile sevilir ve övülür, örnek olur. Peygamberimiz Hz. Muhammet, bir kişiyle konuşmasına şahit olup Müslüman olan sahabiler buna örnektir. O'nu en iyi tanıyan Efendimiz, hiç şüphesiz O'nu en çok seven ve aynı zamanda kudretinden de en çok havf duyardır. Fâtır Suresi 28. ayette buyurulan, 'Allah'tan en çok âlimler korkar' ayetindeki korku manası, müfessirlere göre kudretine şahit olmakta yüceliğini idrak etmek olarak yorumlanır.

İstifade Edilen Kaynaklar:

- İhsan Fazlıoğlu, Fuzûlî Ne Demek İstedi ?, Ketebe Yay., İst. 2020.
- Davud el-Kayserî, Ledünnî İlim ve Hakiki Sevgi, Kurtuba Yay., 2009.
- Mehmet Kaplan, Sevgi ve İlim, Dergah Yay., İst. 2014.
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/F%C3%A2t%C4%B1r-suresi/3687/27-28-ayet-tefsiri>

Sevgi Dolu Kelimeler (Şiir-Edebiyat)

Edebiyatta duyguların yoğun bir şekilde yazıldığı şiir alanında en çok ele alınan konuların biri sevgidir. Şairlerin şiirlerinde yer alan sen ve ben ifadeleri bireysel bir anlam taşıırken bazı ozanlar için bu ifadeler yanıştır. Sevgi insan ruhunda doğarken yavaş yavaş dışa açılan bir pencere gibi evrensel bir boyut kazanır. Bu yönüyle sevgi hem bireysel hem evrenseldir.¹⁶ Nefretin zıddı olarak bilinen sevgi, hayvana, tabiata, insana, Yaraticıya, peygamberlere, bir başka açıdan dünyaya, makama, mevkiye, şan ve şöhrete dair hisli bir alandır. Kelimelerin etkisine bir de sevgi denen kalbî bir his dokunduğunda o metnin etkisi epeyce artar. Şairlerimizin şiirlerinde kelimeleri sevgi ile ele aldıkları, sevgi meselesini yazıp çizdikleri satırlar ideolojiden ve siyasi görüşlerden uzak, herkesin ortak noktası olan sevginin ön plana çıktığı metinler olması dikkate değerdir.

*Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmağa geldim (Yunus Emre)*

Edebiyatla sevgiyi iki kardeş olarak ele almalı, bununla birlikte Yunus Emre'nin bu beytinin aslında edebiyatta en çok işlenen konusunun sevgi olduğunu göz önünde bulundurmalıyız. Yunus bu satırlarla dünyaya gelme amacını kavradığını, varlığının gayesinin sevgi ve onu yaymak bilincinde olduğunu gösterir. Beyitlerinin genel konusunun Allah sevgisi olduğunu düşündüğümüzde bu sevgiye ancak yaratılmışların en üstünü olan insanı sevmekle başladığını görürüz.¹⁷

Sezai Karakoç sevgi, çocuk ve ölümü anlatmış birkaç satırda. Ölümünden, bir çocuk masumiyetiyle yumuşak şekilde geçiş yapmak, ancak sevgi ile olur der gibi.

*Bilirim geçmektir sevgi
Ölümün en yumuşak en ayarlı yerinden
Çünkü çocuklar geçer
Ölümün en yumuşak en ayarlı yerinden
(Sezai Karakoç, Sevgi)*

Abdurrahim Karakoç "Sarı saçlarına deli gönlümü / Bağlamışlar çözülmüyor Mihriban" diyerek sevgisini bizlere bu meşhur dizeyle sunmaktadır. Türkülere konu olan Mihriban, Karakoç'un kavuşamadığı sevdası için kaleme aldığı şiirdir.

*Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingem, tutuk, saygılı.
Bütün yakınlarınız
Sizi yanlış tanıdı.
Bitmeyen işler yüzünden*

¹⁶ Gülmez, Bahadır. "Şiirde Sevgi ve Çağdaş Türk-Fransız Şiirinde Sevgi Teması". *Kurgu Dergisi*. 11. 1992. 44.

¹⁷ Karabulut, Mustafa. "Edebi Hayatımız - I Edebiyat, Sevgi ve Hayat". *M.K.A.L Dergisi*, 1-1. 2007. 26-27.

*(Siz böyle olsun istemezsiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.
(Behçet Necatigil, Sevgilerde)¹⁸.*

Sitemvari anlatımıyla Necatigil sevginin sözle, davranışla gösterilmesi gerektiğini altını çizmektedir. Her ne kadar bile isteye yapılmasa da gösterilmeyen, dile dökülmeyen sevginin ancak kalpte kaldığı ve bir öneminin olmadığını hatta kişinin bu davranışıyla kendini yanlış tanıttığını anlatır bizlere. Bir diğer şair Nazım Hikmet yaşamaktan bahseder;

*Yaşamak şakaya gelmez,
Büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
Bir sincap gibi meselâ,
Yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
Yani bütün işin gücün yaşamak olacak.
(Nazım Hikmet, Yaşamaya Dair)¹⁹*

Şiirin devamında birçok örnekle yaşamayı anlatan Nazım Hikmet insanlara büyük bir yaşama sevgisi ile seslenir. Sorumlulukların yerine getirilmesini bir erdem olarak ele alırken aynı zamanda yaşam ve kişinin etkileşim halinde olması gerektiğinden söz eder.²⁰

*Çamaşır asılı ipten
Duran küçük serçem
Bana acıyarak mı bakıyorsun?
Halbuki ben güneşin
Ve ilk beyaz yaprakların altında
Senin uçuşunu seyredeceğim
(Melih Cevdet Anday, Serçe).*

Küçük bir serçeyi seyretmeyi tasvir eden Anday, şiirinde serçe sevgisini ön planda tutar. Kendi içinde yaşadığı sıkıntılı hali serçe ile paylaşarak bir şiir yazmış olup adeta sevgisini yine serçe ile mukayese ederek bana acıyan da seni seyredeceğim demektedir. Bir başka hayvan sevgisi özelden ise kedi sevgisi temalı şiirlere baktığımızda Necip Fazıl'ın söz sanatında oldukça etkili olan yansımaları ve ikilemeleri kullandığını görürüz;

*Kedim, ayak ucuma büzülmüş, uyumakta;
İplik iplik sarıyor sükûtu bir yumakta,
Hırıl hırıl,
Hırıl hırıl...
(Necip Fazıl Kısakürek, Sayıklama).*

Kedileri şiirlerinde işleyen diğer bir şair Behçet Necatigildir. Kedileri gözlemci bir bakış açısıyla incelemiş ve sevgisini bu şekilde belli etmiştir;

...Okşarsınız

¹⁸ Necatigil, Behçet. "Eski Sokak". YKY Yayınları. 2021. 46.

¹⁹ Nazım Hikmet. "Henüz Vakit Varken Gülüm". YKY Yayınları. 2021. 62.

²⁰ Nazım Hikmet Şiirlerinde Sevgi. Türkçe A, Category 1. 10.

*Bir kenara çekilirler.
Kıvrıldıkları köşede
Gene sizde gözleri
Yerinizden kalksanız
Peşinizden gelirler...
(Behçet Necatigil, Kediler)*

Atları dikkatle inceler gibi, tasvirleriyle sevgisini kağıda dökerek sunar Ahmet Telli;

*Anlat bize yürüyüşün güzelliğini,
koşunun rüzgarını, köpüren yeleyi
toynakların kızgın kıvılcıklarını
(Ahmet Telli, At)*

Hz. Muhammed (sav) için Allah'ın sevgilisi ifadesi kullanılır. Bu ifadeyi şiirlerine yansıtan Allah ve peygamber sevgisini incelikle kaleme alan Karacaoğlan her şeyden önce Allah daha sonra sevgili peygamber gelir demektedir:

*Evvel Allah, ahir Allah
Andan ulu gelmemiştir
Hak Muhammed'den sevgili
Hakk'ın kulu gelmemiştir
(Karacaoğlan, Evvel Allah Ahir Allah)*

Hayatta devamlı var olan görüntülerin heyecanlı ve tekrarlanan kelimelerle ifade edilmesi, edebiyatımızda önemli bir şair olan Orhan Veli'nin yaşama ve tabiat sevgisinin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹

*Çayın rengi ne kadar güzel,
Sabah sabah,
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!
Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel!
(Orhan Veli, Ne Kadar Güzel)²²*

Sevme hissinin küçülmeyip büyüdüğünü dizelerinde anlatan Erdem Bayazıt, insana olan sevgisini evvela en büyük insandan başlayarak dile getirir.

*“Allah elçilerinden sonra en büyük insana
Bir orman gibi büyür içimde sevmek
İçimde insan bir mahşer gibi kabarıken
Ey her suça ortak çıkan kalbim.”
(Ankara, 1969)²³*

²¹ Terzi, Sevgi. “Garip Akımı Sanatçılarının Şiirlerinde Bir Değer Olarak Yaşama Sevinci ve Tabiat Sevgisi Bağlamında Çocuk”. Yüksek Lisans Tezi. 2019. 56.

²² Orhan Veli. *Bütün Şiirleri*. YKY Yayınları. 2018. 54.

Görüldüğü üzere şairlerimiz insanlığın ortak dili olan sevginin dili ile bizlerle konuşmuştur. Belki de şu an en çok ihtiyacımız olan şey, kelimelerin sevgi ile dolmasıdır. Daha nice sevgi dolu kelimelere.

Tasavvufta Sevgi Kavramlarının Terkibi

Sevgi insan arşının anlaşılmaya geldiği zamandan beri en çok bahis açılan kavramlardan biridir. Çünkü evrenin yaşına denk değeri ve insan tab'ındaki eskimezliği ile aşkın bir yanı işaret ediyordur. Aşkın yani ışık'a dair olan yanları, aşka dahil olanları. Bu noktada artık sevgiyi hub kelimesini anlatarak nitelendirmenin sırası.

Hub kavramı Arapça bir deyim olan beyaz temiz dişler için kullanılan "hebbebül-esnân" sözünden türemiştir diyenler vardır. Bu bağlamda saflığı, temizliği ve berraklığı, duru bir dostluğu ifade ettiği çıkarımlarına gidilmiştir. Başka bir deyişe göre suyun taşması anlamına gelen "hibâbül-mâ" deyiminden türemiştir. Sözelimi belki bahis açtığımız aşkınlığı kastediyordur. Diğer bir söylem ise "habbe" kelimesinin çoğulu hab'dan türediğiyle ilgilidir. Hab ise tohum demektir yani durmasıyla dahi gizil bir önem arz eden ancak yeşertilmeye muhtaç kalbin kendisine dayandığı şeydir. Diğer varlıklarda bilfiil olarak gözlenen sevginin insanda bilkuve olarak işlenmesini ifade eder.

Hub iradenin özel bir tarzıdır ve bulunmayan bir şeye yönelebilir. Seven bu ilişmeyle sevilenin özelliğine intikal eder. Hubbin hasıl olmasına, işteşlik taşımasına muhabbet demek mümkündür. Muhabbet seven ve sevilen arasındaki bağıdır. Kuran insanın Tanrı'yı özel bir anlamda sevebileceğini ve bu sevginin nedeninin sadece uluhiyet mertebesi olduğunu belirtir. Çokça mutasavvıfımız kendi mertebelerince muhabbeti tanımlamışlardır. Cüneyd Bağdadi; "Muhabbet sevenin kendi sıfatlarıyla sevgilisinin sıfatlarını değiştirmesidir" derken, Şiblî; "Muhabbet sevgiliyi kıskanmaktır" demektedir. Ebu Yakup Susî; "Muhabbet, Hakk'ın huzurunda kendi menfaatlerini ve ihtiyaçlarını unutmandır" ifadesini kullanırken Hallac-ı Mansur; "Muhabbet kendi vasıflarını terk edip sevgilinin huzurunda öylece bulunmandır" ifadesini tercih eder. Kuşeyrî; "Muhabbet sevenle sevgilisi arasındaki uyumdur. Seven sevgilisine uyar" demiştir. Bizler için ilk bakışta işteşliği taşıyan iki tarafın var olduğunu zannetmek mümkün iken Seriy-i Sekatî ise "Yekdiğerini seven iki kişiden her biri öbürüne: Ey ben! (Ey sen ki bensin) demedikçe aralarındaki muhabbet sağlıklı olmaz" demiştir. Sevgi bütün hal ve makamlara sirayet eder. Çünkü esasta sevgi vardır. Yani muhib ve mahub tektir. Aşık ve maşuk tektir. Âlem muhabbetten ibaret, bizzat aşk kesilmiştir. O seven herkese her şeyde görünür. Bütün âlem seven ve sevilenden ibarettir.

"O onları sever, onlar da O'nu sever." (Maide- 54). Burada sevgi üçüncü şahıs zamiri ve geniş zaman ile çekimlenmiştir. Yani sevenin ve sevilenin belirsizliği ve sürekliliği söz konusudur. Nitekim Allah, " İman edenler ise en çok Allah'ı severler." (Bakar- 165) ayeti ile bu sevmenin dünya sevgisinden ayrı bir sevme olduğunu söylemiştir. Yalnız zata, yalnız kendisine yönelen bir sevgi olması gerekliliğini belirtmiştir. Sevginin en çok atfedilmesi gereken, muhabbetle bağlanması gereken yine Allah'tır. Sevginin aşırılığına gelecek olursak, bunu karşılayan kavramlar da Kuran'da bulunmaktadır. "Işık, ifrat-ı muhabbetir. Yani iki ruhun birbirine ziyade iltifatıdır. Aşk hakikatte rakîka-i kalbiyyedir ki taltif-i anasır ve tabayı'a baidir" demekle arifler, ışkın ve aşkın kalbi bir hub fazlalığı, sevmenin çokluğu ve

muhabbetin Rab' le aralarındaki karşılıklığını ifade ederler. Bu fazla sevgi, hüsn-i sıfatın müşahadesidir. Kişinin gönlüyle Allah'ın güzelliğine şahit olmasıdır.

Sürekliliğe gelince vudd, sevginin (hubb) veya arzunun veya aşkın herhangi bir özelliğinin devamlılığını ifade eder. Sevgi türlerinden (şevk, gram, heyam, beka, hüzn, inkisar başkaca sevgi türleridir.) Birine sahip olan kişi, durumunu değiştirmedeğinde, sevgisinin hükmünü gidermediğinde, bu tür sevgi vudd diye isimlendirilir. "Rahman onlar için bir vudd kılacaktır." (Meryem- 96) Yani onlar adına Allah katında sevgide sebat ve direnç yaratacaktır. Vudd ilahi bir makamdır ki Hak, kendini onunla anmış ve Vedûd diye nitelendirmiştir. Vedûd ân içinde duraksamaksızın seven demektir.

Dolayısıyla sevmek Rabbin sıfatıdır, âlemin varlık sebebi, insanın özünde konumlanan en gerçek damardır ve vücut mülkünde o muamma et parçası kalbin sözü geçmektedir. Gönül şahı insanı Allah'a yöneltecek kıbledir. İnsan kendi hubbunun farkına varmakla, Allah'ı tanıyıp marifetullah yoluna girerek Hakk'ın muhabbetine taraf olmakla keşfine varır âlemin. Bu sevmeye aşırılığa gidip Tanrı'yı sevmenin ışığıyla içini aydınlatarak ışkın muhatabı olarak aşka aşına varlığıyla konumlanır. Çünkü dünya ve insan sürekli değildir. Sonsuzluk yalnız sevmeye, vudd' a Vedûd 'a mahsustur. İnsan ancak sevmekle lezzetine varabilir yaşamın. İnsan sonsuzluğu ancak içinin derinliği anlayarak algılayabilir.

Canlar içinde cânân
Ma'den-i ilm u irfân
Sırr-ı âlemi insan
Muhabbetindir Rahman

İnsanın Tabiat Sevgisi ve Bunun Kişiy Kazandırdıkları

Tabiat, insanı da içinde barındıran Allah'ın bize emanetidir. İnsan tabiata ayrı bir sevgi duyar. Doğayla başbaşa kalmak ister. Düşündüğümüzde bunun aslında öz ile ilgili olduğunu anlayabiliriz. Kendi başına kalmak, iç sesini duymak, kendini tanımak ve tabiatın gösterdiklerini görebilmek gibi birçok özellik barındırır.

Tabiat iki yönlü ele alınabilir: İçe dönük yön ve dışa dönük yön. Dış dünyaya yansımaya tabiatan etkilenerek hayatımızda zorunlu hale gelen araçlar örnek verilebilir. Kuşların uçuşu insanları etkiledi ve bundan esinlenerek insanlar uçaklar yaptılar hatta kuşların V şeklinde uçmaları uçak tasarımcılarına ilham verdi. Ayçiçeğine (günebakan) bakarak Güneş panellerinin yapılması, balinaların kuyruklarına bakarak yüzme paletlerinin yapılması, yunusların burun çıkıntılarını örnek alıp gemilerde uygulanması bu konuya verilebilecek örneklerden sadece birkaçı. Asıl önemlisi, tabiatın içe yansımaları olmalıdır. Çünkü her insanda tabiat sevgisi vardır ancak bu herkeste farklı şekilde ortaya çıkar. Kimisi hayvanları çok sever, kimisi bitkileri sever, kimisi yeşilliği, kimisi denize bakmayı, kimisi de sadece göğe bakmayı sever. İşte bunların hepsi tabiat sevgisidir.

Gökleri güneş, ay ve yıldızlarla donatan, yeryüzünü çeşitli bitki ve hayvanlarla süsleyen Yüce Rabbimizdir. Bulutları yaratan, yağmur yağdıran, nehirleri, denizleri yaratan Allah'tır. İnsanın içinin çöle dönüşmemesi için bütün yaşananları düşünüp tefekkür etmek gerekir. Kainatı, yaratılanları, tabiatın içinde yaşayan kendini ve bir olan Allah'ı düşünmelidir. İnsan da tabiatın içindedir ve bu sevgi belki de bu yüzdendir. Yaratılanın, yaratılanları idrak etmesi, kendi özünü bilmesi, anlaması ve böylece Rabbini tanımasıdır.

“Gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak türlü türlü ürünler çıkaran Allah'tır; izni ile denizde yüzüp gitmeleri için gemileri emrinize veren, nehirleri sizin için faydalı olacak şekilde yaratan O'dur. Düzenli seyreden güneşi ve ayı sizin için yararlı kılan, gece ile gündüzü faydalanacağınız biçimde yaratan O'dur.”²⁴

Tabiat her zaman insana yoldaş olmuştur. Peygamberlerin hayatlarından bunu görüyoruz. Hz. İbrahim ay, güneş ve yıldızlara yönelik, “Ben batanları sevmem” diyerek tabiata bakıp onların ilah olmayacağını anladı ve Rabbini buldu. Hz. Süleyman rüzgarı kontrol etti, hayvanlarla konuştu. Büyük ordusuyla ilerlerken karıncanın sesini duymuş ve ona kulak vermiştir. Karıncaya varana kadar hayvanların dilini anlayıp, sesini duymuştur. Tabiat yeri gelince Peygamber Efendimiz'in de sığınağı oldu. Peygamberlik gelmeden önceki o sancılı dönemi Hira Mağarasında geçirdi. Peygamberimiz o dönemdeki cahiliye toplumundan ve insanların kötü alışkanlıklarından uzaklaşarak tabiata yöneldi ve Hira'da inzivaya çekildi.

Tabiatın değişiklik göstermesi insanın da değişken hallerinin bir benzeridir. Mevsimler değişiyor, gece gündüz değişiyor, rüzgar değişiyor, havada zerreler değişiyor. Duygularımız,

²⁴ İbrahim Suresi 32-33.ayet

düşüncelerimiz, yaşayışımız, bulunduğumuz haller değişiklik gösterebiliyor. Güneşin her gün yeniden doğuşu, mevsimlerin bitişi değil de aslında yeni bir mevsimin başlangıcı insana da yeni güzellikler getireceğinin sembolü oluyor ve tabiat sadece halleriyle dahi insana rehber olabiliyor. Tabiatın bu gösterdikleri, Rabbimizin bize gösterdiklerinin bir işaretidir. Hem sığındığımız liman hem kendimizi bulduğumuz bu tabiat, insanın tabiatının benzeridir.

İnsan, irade ve akıl sahibi bir varlıktır. İçinde yaşadığı çevreye olumlu ya da olumsuz davranışlar gösterebiliyor. İnsanın tabiat sevgisi olumlu bir şekilde yansırsa zararı da o kadar az olacaktır. Tabiatın canlı ve güzel olmasından insan sorumludur. Diğer varlıklar da zarar görmeden yaşanabilir bir yer yapmalıdır. Doğal dengeyi bozmamalı, düzeni sağlamalıdır. Çünkü insan da içinde bir tabiat barındırır. Yazımızı Peygamber Efendimizin hadis-i şerifiyle bitirelim: “Yarın kıyametin kopacağını bilerseniz, elinizdeki son fidanı mutlaka dikiiniz.”

Eşya Sevgisi

İnsanlar sevebilme istitaatiyle yaratılıyorlar. Sevmek, üzerine düşünülduğünde mucize gibi bir şey, aslında. İstedığımızda bir kitabı masanın öbür ucuna alabiliyorken, ben şu falanca kişiyi sevmeliyim dediğimiz zaman bunu başaramıyoruz. Kimseyi zorla sevemiyoruz. Kalpleri birbirine ısındıran Allah'tır. Birbirlerini seven insanlar büyük bir iş başarmış oluyorlar. Farklı kalplerin birbirini sevebilmesi, göktaşının yeryüzüne düşmesi kadar ilginç...

Bizleri böyle bir yeti ile yaratan Allah Teala, kendisini sevme ve sayma konusunda insanları sınamak için dünyaya gönderdi. Örneğin bir çanta, bir çift ayakkabı, bir çay takımı ne kadar sevilebilir ? İstenilen yüzük alınmadığı için eşlerin arası, sevilen ayakkabı alınmadığı için anne evlat arası bozulabiliyor malesef. Hani çocuklar oyuncaklarını nasıl severlerse öyle seviyor, yetişkinler eşyalarını... Ne çok kıymet verdik eskiyip gidecek unsurlara... Sevmek gibi mucizevi bir yetiyi nasıl da israf ediyoruz böyle. Bir de toplumda eşya sevgisi bu kadar revaçtayken eşyada sevmeyi abartmayan insanlar hor görülebiliyor. İnsanın içerisindeki kibir, başka bir insanı küçük görerek kendini büyütme arzusu taşır. Gösterişin fazlaca ehemmiyet kazandığı şu günlerde şöhret adına ortaya konulan tavırlar düşündürücüdür.

Gerçekte insanlar, ruhlarının da olduğunu hatırlamalıdır. Ruhumuzu eşya ile doyuramaz, itminana kavuşturamayız. "Kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur" ayetini hatırlayıp Rabbimizi zikrederek ruhumuzu huzura kavuşturabiliriz. Aksi takdirde ruh, bedenine hapsolür ve öylece kalır. Sevme istitaatini, onu bize verene yönelik olarak kullanmalıyız en çok. Nitekim bazı sahabe ve âlimlerin sözlerinden dünya hayatıyla ilgili olanlara değinmekte fayda var. İhyau Ulûmiddin kitabında yazılana göre Lokman Hekim oğluna şu cümleyi kuruyor: "Ey oğul, muhakkak dünya engin bir denizdir, orada birçok kimse boğulmuştur." Eşyaya olan sevgimizde sınır tanımıyoruz. Dünyaya dalan kişi, dünya ile aldanmış olur sadece. Allah sevme yetimizi hakkı ile kullananlardan eylesin, vesselam...

**Kara Sevda
(Mâlihulyâ)**

Bir kere sevdaya tutulmaya gör;
ateşlerde yandığının resmidir.
Aşık dediğin, Mecnun misali kör;
Ne bilsin âlemde ne mevsimidir.
(Cahit Sıtkı Tarancı)

Sevda sözleri yazılır her asırda, dillerde efsaneler dolaşır. Efsaneden bazıları için gerçekliğe ulaşamaz kara sevda. Çünkü deli gibi sevmek, aşkın en son zirvesi, aşırı ve güçlü istek diye tanımlanan duygu çok uç ve zirvededir. Gerçek bir sevgiyi yaşamamış bir bireyin sevgiye bile inanmıyorken sevdaya hatta üstüne kara sevdaya inanması imkansızdır. İsmen biliyordur. Bunlar sayıca azdır, kara sevdaya ulaşmış ve bu duygunun aşırı boyutundadır. Bu duygudan haz alır, bunu sever ve içinde daha da büyütür. Günümüzde duyguların yok sayılması, bu insanların sayısını fazlaca azaltmıştır. Fakat sevgiyi tadan her insanın az çok kara sevdayı anladığını söyleyebiliriz. Buradaki bir grup bunun aşırı ve gereksiz olduğunu söyler. Onlar orta yolu ve çoğu zaman aşkı tercih etmeyen bir kesimdir. Çünkü bu duygu, çok güçlü ve bu duygunun esiri olmak kolay bir şey değildir. Delilikle sonuçlanabilen bir duygudan bahsediyoruz. Geri kalan gurup, aşık olmayı ister, sevgiyi tatmıştır, sevilmeyi de az çok biliyordur. Kalpleri aşkın derinlerindeki o sonsuzluğu hissediyordur. Aşk kapılarına uğramaz. Gerçek bir sevdaya ulaşmayı üstün bir duyguya ulaşmak olarak görürler. Kimi aşık olur, kimi sevdaya tutulur ama kara sevda aşırı ve uç bir noktadır.

Horasan'da hekimlik yapan İbn Sînâ'nın kapısına bir gün vezirin adamları gelirler. Vezirin oğlu hastadır, hiçbir hekim delikanlının derdine deva bulamamaktadır. İbn Sînâ, vezirin oğlunun yanına gider ve sol elini tutup nabzını ölçmeye başlar. Sırasıyla Horasan şehrinin semtlerini sayar. Gencin nabzı, bir semtin adı söylendiğinde özellikle artmaktadır. İbn Sînâ sonrasında gence sevdiği kadınla ilgili kurduğu hayalleri anlattırır. Gencin nabzı, aynı şekilde artmaktadır. Ünlü hekim böylece hastalığın teşhisini yapar. Mâlihulyâ. Yani kara sevda. Vezirin oğlu, sevdiği kadınla evlendirilerek bu beladan kurtulur. Kara sevda aslında İbn Sînâ'dan yanmış bir sevgi boyutu olarak tasvir edebiliriz. Çok pişen dibi tutan bir yemek gibi beden iyice hararet yapar, kalp son sınıra ulaşmış bir efor sarf eder, mantık bu konuda devre dışıdır. İbn Sînâ bu konuyu gerçek bir hastalık gibi ele alır. Bir bademciğin şişmesi, bir öksürük gibi gerçeğin dışı vurmuş hali, bir hastalık şeklinde reçete sunar bize.

Kara Sevda Reçetesi:

1) Sanrılardan Kurtulun. Kara sevdaya tutulan kişi aşık olduğu kişinin mükemmel olduğunu düşünür. Bunun böyle olmadığını nasihat edin.

2) Her gün hamama gidin, duş alın. İbn Sînâ'ya göre aşk duygusu bedene hararet verdiği için yani duygunun yanması olarak düşünebiliriz buna. Suyla temas çok iyi gelecektir.

3) Anne sütü. Bu imkansız olmakla beraber anne sütüne en yakın keçi sütü içilebilir.

4) Tavuk eti yiyin. Endüstriyel tavuklardan ziyade gezmiş sağlıklı bir tavuk tercih edilmeli.

5) Menekşe, badem, kabak ve haşhaş yağı koklayın ve sürün. Kokuların duygular üzerindeki etkisi kanıtlanmış ve yağlar her derde şifa olmuştur. Bunlardan da faydalanmak güzel olacaktır.

6) Sulu yiyeceklerle beslenin, bol bol su için. Kara sevda bedende uykusuzluk, sayıklama vs. meydana getirdiği için kişinin aklını kaybetme tehlikesi vardır. İbn Sînâ için kara savdayı iyileştirecek şey, bedeni harareten kurtarmak nemlendirmektir.

7) Ispanak ve yeşil renkli sebzelerle yapılan yemekleri yiyin.

8) Aşk acısı tatlısı. Ballı Helva. İbn Sînâ kitabında un ve baldan yapılan faludec isimli bir tatlıyı aşk acısı çekenler için öneriyor. Faludecin nasıl yapıldığını bilmeyenler, un ve balın aynı anda bulunduğu ve Türk mutfağında yer alan ballı helva tatlısını tercih edebilir.

Osmanlı hekimleri, İbn Sînâ'dan feyz alarak 'kara safra yükselmesi' olarak tanımladıkları, eskiden buhran, bugün depresyon denen hastalığın çözümü için hastaları Çamlıca açıklarında Boğaz'ın serin sularına atarlarmış. Ardından çıkarırlarmış elbette.

Aşk yani birine bağlanma, o kişiyle bütünleşme ve bu aşkın bir uzva dönüşmesi. Aşk ilk başta mutluluk verir bir kokain gibi bağımlılık içerir. Kişi bu duyguya ulaşamadıkça hırçınlaşır. Çünkü aşk sonsuzluğu gerektiren bir durumdur. Ölümlü bir varlık kaybetme korkusuyla gelir. Eskiler bu aşk duygusunu ilahi aşka çevirir ve bu duyguyla Mevlanalar doğarmış. O zaman aşk duygusu bir medeniyet doğurur. Büyür ve yücelere ulaşır. Gerçek sonsuz olan aşk, sonsuz olan Allaha bağlanır.

"Aşık, her gördüğünü, duyduğunu aşkıyla ilgili bir şey olarak algılar. Bir çiçek görür onun sevdiği çiçek der. Bir ses duyar onun sesi sanır. Altmış dakikasının ell idakikasında aşkını düşünür. İlk zamanlarda ondan ayrılmaya çalışır sürekli ama başaramaz. Onu gördüğü zaman bütün dünyayı unuttur ve ihtiyacı olan her şeye zaten sahipmiş gibi hisseder. Ona ulaşamıyorsa bağışıklık sistemi zayıflar ve çeşitli hastalıklara yakalanabilir. Hızlı kilo verir. Yemeden içmeden kesilebilir." (Nevzat Tarhan).

Sosyal Medyada Kişinin Ailesine ve Arkadaşlarına Duyduğu Sevgi

Bir ressam gerçek sevginin resmini çizmek ister ve bunun için araştırma yapmaya başlar. Herkese sorar, "sevgi nedir?" diye ve tabii ki herkesten başka cevap alır. Marangoz için sevgi, tahtaya verdiği şekli ifade ederken doktor için sevgi iyileştirdiği hastalardır. Derken böyle sürüp gidiyor soruşturması ve aradığı cevabı bulamayan ressam dalgın dalgın yolda yürürken, bitkin şekilde işten geri dönen bir adam görüyor ve onu izliyor. Adam bir evin önünde duruyor. Kapı açıldığı anda adamın üstündeki yorgunluk hemencecik kalkıyor, yüzünde gülücükler açıyor. Ressam sonunda aradığı cevabı bulmuş olmanın verdiği mutlulukla geri dönüp resmini çiziyor. Ressam gerçek sevginin aile olduğunu söylüyor.

Günümüzde durum tam tersini ifade ediyor düşüncesindeyim. Aile bağlarını tehdit eden günümüz sorunlarından en dikkate değer olanı, sosyal medyadır. Bu bilinen bir gerçektir. Teknoloji çağında insanlar ceplerinde taşımaları gereken telefonları ellerinde taşır, karşısındaki insana vermesi gereken saygı ve sevgiyi elinde taşıdığı telefonlara vermiş durumda desek sanırım yanlış olmaz. Öyle bir hale geldik ki, ailemizle aynı ortamda telefona bakmadan bir saat duramıyoruz resmen. Teknolojinin getirdiği faydaların yanında getirdiği zararlar daha göze çarpıcı diyebiliriz.

Günümüzde hemen herkesin kullandığı sosyal medya (Instagram, Facebook vb.) hayatımızın bir kısmını ele geçirmiş durumdadır. Bir günde yirmi dört saat vardır ve biz neredeyse bunun yarısını telefonda, sosyal medya da "sosyalleşmek" adı altında harcıyoruz. Sosyalleşmek adı altında kurulmuş bu platform bizi sosyalleştiriyor mu sorusuna cevabım olumsuzdur. Özellikle pandemi sürecinde bunu daha iyi anladığımızı düşünüyorum. Eskiler ne güzel anlatıyordu bize ailenin, arkadaşlığın önemini. Soba başında her akşam oturup o gün neler yapıldığını anlatan aileler, sokaklarda oynanan çocuklar arasındaki grup oyunları, günümüzde maalesef her çocuğun elinde bir teknolojik alet var ve çocuklar dışarı oyun oynamaya bile çıktıklarında bunları yanından ayırmıyorlar. Bunun sebebi nedir ? Eskiden oynanan grup oyunlarında çocuklar kural koymayı ve arkadaşları ile iletişim kurarak uyum sağlamayı öğreniyorlardı ve bunu severek yapıyorlardı. Her çocuk yeni bir oyun kurabilme hayal gücüne sahipti fakat teknoloji bizim elimizden hayal kurmayı aldı.

Sosyal medyada duyduğu her haberi doğru sayan ve hemen her şeyi klavye delikanlılığı yaparak sosyal medya üzerinden paylaşmak bir o kadar da kolay geliyor sanırım. Öyle ki, günümüzde birçok kez yaşanmış olaylar sosyal medyada gündeme geliyor fakat gündem o kadar dolu oluyor ki, iki günden fazla aynı konu konuşulmuyor. Sosyal medyada saatlerce konuşup yüz yüze gelmek için can atan insanlar, maalesef yüz yüze geldiklerinde iki kelimedenden fazlasını bir araya getiremiyorlar. Bunun nedeni sosyal medyada her şeyin konuşulmuş olması değil aksine konuşulan konuların sosyal medya içeriklerinden ibaret olmasıdır. İki arkadaş düşünün, bir araya gelip konuşmaya başlıyorlar. En fazla otuz dakika sonra konu tekrar sosyal medya içeriklerine dönüyor. Çünkü hayatımıza öyle bir yerleştirildi ki sosyal medya, onsuz hayat devam etmiyor hissine kapılıyor sanırım insanlar.

İnsan karşısındaki kişiye vermesi gereken sevgiyi veremeyince veya karşısındaki kişiden sevgi bulamayınca sevgi ihtiyacını sosyal medyada aramaya başlıyor. Sosyal medyada da aradığını bulamayan insan maalesef bu teknolojinin kölesi haline geliyor. Bu durumdan kurtulmak veya ona bağlanmak kadar bizim elimizde. Çünkü insan zamanla her şeye alışan bir varlıktır. Bir şeylere bağlanması kolay, vazgeçmesi zordur fakat imkânsız değil!

Bu noktada şu soruyu sormak doğru olacaktır diye düşünüyorum: İletişimin olmadığı, sadece komutların bulunduğu, yapay zekanın yönetimi ele geçirdiği (kısmen bu durum hakim günümüzde) bir sistem düşünelim. Sevgi ve aile değerleri gibi hususların sosyal medyada arandığı bir sistem varsayalım. Acaba sizler bu sistemin bir parçası olabilmek için mi var oldunuz yoksa bu sistemi denetim altında tutmak için mi ?

Sevgi Hastalıkları

Sevgi bir hastalık mıdır? Bu kavram, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, 'İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu' olarak geçiyor. Tanıma göre sevgi, ne kadar güzel bir şeymiş değil mi ? Gerçekten doğru ve yerinde kullanıldığında sevgi, dünyanın en hoş duygusu oluverir. Yıllardır aynı yerde yaşıyor olsanız da o kapı, o yollar bir başka görünür. İçinizdeki sevgiyi her yere saçmak istersiniz, ta ki sevginin sınırını geçene kadar. Her ne olursa olsun, insanların birbirlerine belirli mesafe bırakması gerektiğine inanırım. Kişi ne kadar severse sevsin, kendi ve sevdiği kişinin iyiliği için araya özgürlük mesafesi bırakmalıdır. Sevgi çok yoğun bir duygu olduğu için çoğu zaman bunu başaramaz kimse.

Bu sevgi yalnızca insana duyulan değil canlı olan her şeye böyledir. Bir çiçeği çok seversiniz ama onu dalından koparırsanız solacaktır. Aynı şekilde bir hayvanı çok seversiniz ama eğer evcil değilse veya evde bakılmaya alışık değilse dünyanın en büyük sevgisini de gösterseniz bunalıma girecektir. Birisini çok seviyorsunuz diye her zaman sizinle olmasını istersiniz, yanınızda olmadığına üzüntü duyarsınız, hayat şartlarının isteğinizle zıt olduğunu bilseniz bile... Özgürlük mesafesi olmazsa bu durumda sevdiğiniz kişiyle öyle noktalara gelirsiniz ki, sürekli tartışmaktan, zıt düşmekten yorulursunuz ve uzaklaşmak istersiniz. O sırada işin başında duyduğunuz ve her yere saçmak istediğiniz sevgi büyük ızdırap verir içinize. Her şeyden kaçıp uzaklaşma duygusu baskın hale gelir.

İşte bu halin bir yansıması olarak depresyonlar, içe kapanmalar, hayata küsmeler kendini gösterir. O sizi hayata bağlayan yoğun duygu şimdi hayattan kopma noktasına getirir. Kişi bunu bazen platonik olarak yaşar, kendi iç dünyasında sevdiği ile olmayacak sonsuz hayaller kurar. Zamanla o hayallerin bir vakit kaybından öteye gitmediğini hissetmeye başlar ve sevgi, yine üzücü bir hâle dönüşür. Sevgi, sanki insanı mağlup etmek için varmış gibi.

Bununla birlikte sevginin olumsuz, nâhoş bir duygu olduğunu çıkarmamalıyız. Kendi içimizde sevgiyi değerlendirip her şeyi ve herkesi olması gerektiği kadar sevmeyi öğrenirsek, sevginin ne kadar değerli olduğunu bir nebze anlayabiliriz. Abartılabilecek tek sevginin ilahi sevgi olduğunu idrak etmeliyiz, zaten oradan bağlantıyla çevremizi ve kendimizi en olabilecek şekilde sevebiliriz. Sevgi; maddi olarak ucuz, manevi olarak pahalı bir şeydir. Yunus Emre'nin dediği gibi, 'Sevelim, sevilelim.' Demek ki, ancak içinde sevgi barındırıp kendisi dışında olanları sevenler, sevilirler.

SANAT:

Zehra Alaca

Kadın Donmuştu Sadece Baktı

Adam koca şehri sevdi.

Kadın donmuştu, sadece baktı. Çiçek
bahçeleri, kuşları, börtü böcekleri

Yeşil dünyaları vaadetti adam.

Kadın donmuştu, sadece baktı.

Adam yıldızları, onu aydınlatan dolunayı
anlattı.

Kadın donmuştu, sadece baktı

Yer küre hızla dönerken

Dakikalar, saatler, aylar hızla geçerken

Adam yerinde öylece duramıyorken

Kadın donmuştu. sadece baktı.

Adam ısrarlıydı ona canı, vereni, Allahı
anlattı.

Kadın donmuştu, sadece baktı.

Adam bir kaç tur döndü etrafında çok
kararlıydı. Ellerini ensesine bağladı. Kadını
birkaç kez sarstı.

Kadın donmuştu, sadece baktı.

Çocuklar içeri girdi.

Adam sevgiyi haykırıyordu.

Kadın donmuştu, öylece baktı

Adam artık ağlayarak yere
çömeldi.

Dizlerine vuruyordu.

Kadın donmuştu öylece baktı.

Çocukların elleri değdi kadına Artık
can bulmalıydı.

Kadın donmuştu öylece baktı.

Adam kadının donuk gözlerini de kapadı.

Yaşam belirtisi bitmişti.

Kendisinden çok daha sevgiyi hisseden
Yaşamayı deli gibi seven Dakikaların
kıymetini bilen...

Kadın donmuştu, yaşam donmuştu Sevgi
donmuştu, tebessüm donmuştu.
Sadece baktı....

Hayat

Sanırım ben de sevmeyi seviyorum,
Kuşların gökyüzünü sevdiği kadar.
Serin ikinci vaktinde,
Akşama doğru
Ve sabahın ilk ışıkları...

Kulak verince biraz,
Gökyüzü kanat sesleriyle dolu...
Hiç usanmazlar uçmaktan,
Aksine,
Çok belli, kanatlarındaki mutluluğu.
Öyle ki
Hayatın amacını anlamış,
Varlığı, nefesten öte olan,
Yaşayan,
Onlarmış gibi...

Kuşlar yaşıyor bu hayatı,
Biz nefes alsak, kâfi...

Çok şey istemiyoruz,
Hissedelim hayatı,
Bir kuş uçuşu kadar...

MÜTENEVVA:

SEYAHAT

Ahmet Çapku

Safranbolu

Gezip görmek, bir konuyu yerinde incelemek, bir mekânı teneffüs etmek. Safranbolu/(Zağferanbul), tarihi evleri ve dokusuyla görülmeye değer yerler cümlesinden olarak ülkemizin nadide şehirlerinden biridir. Kitaplar, belgeseller, çeşitli anlatılar bize herhangi bir mekân ile ilgili bilgi verir ancak onu ziyaret etmek, nazarî bilginin tatbikî kısmı gibidir. Listemde ziyaret edilmeye değer yerlerden biri de Safranbolu idi. İntibalarımı paylaşmak isterim.

Karabük merkezi geçip Safranbolu'ya vardığınızda mimarî olarak tarihî iki-üç katlı, mûnis, yekpâre bütünlüklü ve eski insanların komşuluk anlayışını anımsatan yapılarıyla başbaşa kalırsınız. Göze hoş görünen bir eve odaklanmak istediğinizde hemen yanı başındaki ev, farklı stili, güzelliği ile arz-ı endam eder. Bu sefer başka bir evin mimarî dünyasının güzelliğini temaşaya dalarsınız. Burası Türk-İslam medeniyet anlayışının hemen her boyutuyla çiçek açtığı bir manzara arzeder.

Gerçekte Safranbolu bir vadi içine kurulmuş. Genelde beyaz renkli konaklar, evlerle müzeyyen. Türk'ün ince ruhunun mimaride aldığı şeklin en güzel numûnelerinden biri. Her bir evin kendine mahsus iç avlusu var. Diğerinin ışığı, sokağı ve gökyüzünü görebilme hakkına saygılı. Evler içiçe bir görünüm arzettiği için aile fertleri, hemen yanı başındaki konakta yaşayan diğer insanlarla pencerelerden konuşabilmekte, haremlik avlusunda çay kahve sohbeti yapabilmekte. Bu da eski komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğuna işaret eder. Eski evlerin pencereleri saksılarla, ev çiçekleriyle daha güzel.

Konak tipi evlerin alt katlarının bir bölümü ağıl, bir bölümü ise kiler şeklinde tasarlanmış. Belki mutfak bölümü de orada yer alır. Üst katlar evin büyüklüğüne göre orta yerde büyücek bir hol/salon ve onun etrafından dizilmiş odalar şeklindedir. Konaklarda geniş aile ortamı vardı. Belki dededen toruna, haladan teyzeye uzanan çizgide bugün çekirdek aileden üç veya dört tane evi bünyesinde barındıran bir aile manzarası.

Safranbolu evlerinin ihtişamına bakılınca geçmişte buranın oldukça zengin bir iktisadi hayatının olduğu intibayı uyarır. Çünkü sözü edilen konakların, evlerin geçimi az bir parayla yapılamaz. Muhtemelen bu yerleşim yeri geçmişte gerek yetiştirdiği safran (zafran) gibi ürünlerle gerek bölgenin önde gelen ticaret ağlarının kesişim yerinde olması ile irtibatlıdır. Nitekim Cinci Han'ın giriş kapısındaki şu bilgi bu konuda bize bir fikir verir. "Yüzyıllar boyunca Çin'den Anadolu topraklarına uzanan tarihi ipek yolu üzerine kurulmuş irili ufaklı yüzlerce

kervansaraylardan biri de Safranbolu Cinci Han'dır. Cinci Han, Safranbolu eşrafından Karabaşzâde Hüseyin Efendi (Cinci Hoca) tarafından 1645 yılında yaptırılmıştır."

Şehrin kurulu olduğu vadinin ortasında Hıdırlık tepesi denilen bir yer vardır. İki adet namazgâha sahip bu yer, eskiden Hıdırellez kutlamalarının ve yağmur dualarının yapıldığı mekân imiş. Burada Hasan Paşa'nın (ö. 1845), Hızır Paşa'nın ve Ali Yaver Ataman'ın anıt mezarları bulunmaktadır. Şehrin dört bir yanını temaşa edebilmek için muhteşem bir manzara sunar. Hemen aşağıda şehrin eski çarşısı, camileri ve tarihi yapıları bütünüyle avucunuzun içinde gibidir. Nitekim eski hükümet konağının bulunduğu tepeye çıkıp aşağıda İzzet Mehmet Paşa Camii, Köprülü Mehmet Paşa Camii, Cinci Hanı gibi anıt eserleri seyretmek insanı eski zamanlara götürür.

İzzet Mehmet Paşa Camii'nin, İstanbul'da Nuruosmaniye Camii'nin küçük bir versiyonu olduğu ifade edilir. Külliye tipi cami olup çarşının tam ortasında, bir yamaçta ve çarşı ile mahalle arasında imiş intibai verir. Bu da onun her daim müdavimlerinin bulunmasını sağlar. Köprülü Mehmet Paşa Camii daha ağır oturaklı bir mimariye sahiptir. Sekizgen kasnağa oturan büyük kubbesi yanında tek şerefeli minaresi, avlusunda şadırvan, güneş saati ve Safranbolu için oldukça dikkat çekici diyebileceğimiz bir muvakkithanesi vardır. Çarşının içinde yer alması itibarıyla gelip geçenlerin avludaki ulu çınarların altında gölgelendiği, çaylarla birlikte muhabbetlerin demlendiği, güvercinlerinin hû hû diyerek etrafta gezindiği eski kutlu bir muhit. Muvakkithâne'nin kitabesindeki şu bilgiler kayda değerdir:

"Bu vakfı Köprülüzâde Mehmet Paşa merhûmun,
Olup bünyâd kıldı cümle ehl-i beldeyi ihya.
Yapıldı câmî'si yanında bir de kütüphaneyi,
Bekâda rûh-ı pâkin rahmete gark eyleye Mevlâ.
Tanîn-endâzdır her sâ'atin rakkâsı gerdûne,
Bu yerlerde nazîrin görmemiştir dîde-i dünyâ.
Mücevher sâ'at-âsâ bak Kerîmî yazdı tarihin,
Binâ oldu ne a'lâ bu muvakkithâne-i vâlâ"
-1274 (Ketebehû Mehmed Rif'at).

Çarşı ve mahalle evleri, camiler, kileciler (manifaturacılar), yemeniciler, tabakhaneçiler, demirciler, hanlar, hamamlar ile bir bütünü teşkil eder. İnsan sokaklarında, çarşılarında gezerken gerçekte eski bir tarih tünelinin içinden geçtiğini yaşayarak farkedebilir. Günümüzde restore edilen evleri ile sanki tarih yeniden yazılıyormuş hissini yaşatır. Bütün bunlar arasında bazen öyle muhteşem sanat eseri evler, görkemli binalar vardır ki, bunları inşa edenler sanki sanatkârlıklarını burada ebedi kılmak istemişler gibidir. Mümtazlar Konağı, Kileciler Konağı, Mektepçiler Konağı gibi daha nice yapı başlı başına bir sanat harikasıdır. Mesela Mümtazlar Konağı'nın tavan süslemesi dört bin adet ahşaptan yapılmıştır. Sadelik, zarafet, komşunun ışığına saygı, kullanışlılık, tabiata uyum, süsleme sanatlarının bin bir çeşiti, içiçe geçmiş mimarî doku itibarıyla Safranbolu evleri saklı bir hazine gibi önümüzde durur. Çünkü bu alan, tarihten kopup gelmiş ve enva-i çeşit araştırmaya, incelemeye konu olacak nice konuyu bünyesinde barındırıyor.

Ben bu güzellikte bir şehrin, söz konusu güzelliğine münasip tarzda bir müziğinin, yemek kültürünün, giyim kuşamının da olduğunu düşünürüm. Kuvvetle muhtemel kendine

özgü (yerel ölçekte) gelenek ve görenekleri olsa gerektir. Günümüzde kent müzesi olarak kullanılan eski hükümet konağında ilgili konulara dair nice ayrıntıyı görmek mümkündür.

Cinci Han, altmış iki odası ile günümüzde şehrin ortasında bir alış veriş mekanıdır. Nitekim Yemenciler Arastası da Köprülü Camii'ne gelir getirmesi için 1661'lerde kurulmuş. Demek ki, şehir ortamında hayatın idamesi için çarşı, hamam, cami gibi temel unsurlar vaktiyle burada yapılmıştır. Bu tür yapıları Osmanlı'nın muhtelif güzel şehirlerinde görmek mümkündür. Edirne, Ohrid, Üsküp, Beypazarı, Göynük gibi şehirlerdeki mimari ile aynı dünyayı paylaşırlar. Şehrin mezarlığı, Hıdırlık Tepesi'nin hemen yanı başındadır. Böylece hayat ile ölüm içiçe geçmiş haldedir. Başka bir ifade ile ölümlerle diriler, İslam inancı açısından, hayatın farklı yüzlerinde yer alırlar.

İş hayatının, ilmî etkinliklerin, sanatın, siyasetin, insanî ilişkilerin bu denli içiçe ve yoğun olduğu bir şehri kurmak için bunun altyasını sağlayan bir inanç, bir ilmî-kültürel birikim ve bir metafizik olmalı. Çünkü dışarıdan şehrin görüntüsü bile insanın içini ferahlatmaya yeter. Tabiatı tahrip etmeden onun içinde ve ondan bir parça olarak şehir kurabilmek aynı ölçüde insanın iç ve dış dünyasını idare ve idame ettirmeyi gerekli kılan ilkeler ve kurallarla mümkündür. Onun için herhangi bir inanç ve düşüncenin cismâniyete bürünmüş hali olarak şehrin dokusunu ve mimarisini görmeyi önemserim. Çünkü özellikle mimarî yapı(t)lar, düşüncenin taş kesilmiş ve taşta, ahşaba hakkedilmiş yansımasıdır benim gözümde. Safranbolu misali şehir yapılarında 'insan' olabilmek, anlayabildiğim kadarıyla, kolay olsa gerektir. Zira gündelik hayatta insanların çeşitli halleri vardır. Zengin-fakir, genç-yaşlı, sağlam-sakat gibi enva-i çeşit durumlar şehrin her yanındadır. Böylesi farklılığı aynı anda ve hiç gocunmadan bünyesinde barındırabilmek ve bunu taşıyabilmek için nebiler, veliler ve âlimlerden nice kabile gelip geçti. Ben bütün bunların Safranbolu mimarisine yansımış olduğunu düşünürüm. Bu noktada şunu sorabiliriz: Acaba çeşitli imkanlara rağmen bizler bugün Safranbolu misali şehirler inşa edebilir miyiz? Merhum Turgut Cansever'in ifadeleriyle, mahalle aralarında çocukların oynayabileceği yerler bırakır mıyız ? Mahalle kadınlarının bir araya gelip ikindi sohbetleri yapabilecekleri küçük tenezzüh mekanları tasarlar mıyız ? Ağaçlar, binaların gölgesinden yer bulup da güneşle selamlaşabilir mi ?

Safranbolu'nun geçmişten günümüze uzanan adeta bir rüya şehirdir. Geçmiş, geleceği kurar. Geleceği öngörebilmek için geçmişi iyi bilmek gerekir. Bunun için de elimizde araştırmaya konu malzemeler olmalıdır. Safranbolu'da şehrin merkezine gitmek için bir mahalleye adımınızı attığınızda taş ve ahşaptan yapılmış ve harika görümlü evler arasında yol alırsınız. Gözünüze ilişen her bir nesne, bir bütünü tamamlayan unsurdur ve her birinin kendine mahsus yeri ve anlamı vardır. Her birinin yerli yerince olması, onu göze hoş gösterir ve insana ferahlık verir. Şurada bir evin giriş kapısı vardır. Kapıda bir kapı tokmağı veya o devre göre iki-üç farklı tokmak. Kapıya gelen kişi bay, bayan veya çocuk ise kendine özgü olanı tıklatır ki, içeridekiler kapıya gelenin kim olduğunu tokmak sesinden anlayabilsin. Her bir avlu kapısı, içeride mukim olanların sosyal, ekonomik, kültür seviyesine de işaret eder. İç avluda çimenler, bodur meyve ağaçları, mevsimlik çiçekler, bir kamelya göze ilişir. Evin merdiveni simetrik girişli de olabilir. Ancak genellikle yandan girişli ve kapı önünde küçük düz bir bekleme yeri bulunur. Merdivenin trabzanları genellikle sanatlıdır. İkinci ve üçüncü kat genellikle elibelinde diye ifade edilen destek unsurları ile süslenmiştir. Pencereler muhite

göre ışığı mümkün mertebe bolca sunacak ve fakat içerideki mahremiyeti dışarıya yansıtmayacak şekilde tasarlanmıştır. Evlerin bazen sofa bazen normal balkon şeklinde dışarıya açılan oturma mekanı vardır. Bir de kiremit çatılar, üstü süslü baca başları. Bunlara benzer nice unsuru aynı anda görebilmek mümkündür. Hâsılı tarihten beri süzülüp gelen, yerin altındakilerle üstündekilerin bütünlüklü bir değer sistemi içinde hayatın akışına vücut verdiği, gezilip görülmeye, incelemeye değer bir şehirdir Safranbolu.

Hayat ve Yolculuk

Yeni yerler ve yeni insanlar tanımayı çok seviyorum. Bazı zamanlar bildiğim sokaklardan geçip bilmediğim yerleri keşfetmek, ilk kez gittiğim sokaklarda kaybolmak istiyorum. Tabi bu sokaklarda yeni tanıştığım insanlar hakkında devamlı bir kaygı da taşıyorum içimde. Lakin biliyorum ki, insanlar muhtaçtır birbirine.

Aslında yolculuk deyince yalnızca içinde bulunduğumuz şehirden veya ülke sınırlarının ötesine gitmekten bahsetmiyorum. Şuan içinde bulunduğumuz hayatımız da bir yolculuk gibidir. Anne karnından dünyaya, bebeklikten çocukluğa, çocukluktan gençliğe, gençlikten orta yaşlara, oradan ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan ölüme ve inancımıza göre ölümden sonra sonsuzluğa sürecektir bir yolculuktayız hepimiz. Bu dünyadaki yolculuk bazıları için uzun, bazıları için kısa olan ve sonunu göremediğimiz bir özelliktedir. Gittiğimiz bu yollar inişli çıkışlı, bazı hallerde kasislerde dolu. Ne olursa olsun bence bu yolculuğun en iyi tarafı, yan koltuğumuzda oturacak kişiyi seçebiliyor olmamızdır. Ne zaman sendelesen yahut yokuş yukarı yorulsak elimizden tutacak, hadi bunu başarabilirsin diyecek, insanlar kazanabilmek için her zaman şansımız var. Bu "hayat " yolunda geri dönmek yok. Çünkü filmi geri çeviremiyoruz. Adeta otobanda giderken yan aynalardan hep geriye kontrol ediyor ve daima ileriye doğru yol alıyoruz. Bizler birer yolcu olarak hep daha iyiye, daha güzele gitmek için çabalamakla mükellefiz. Mühim olan zafer değil seferdir bilinciyle...

Yollar yolcular için inişli çıkışlıdır ancak her zaman böyle olmayabilir. Yolların kenarlarında çiçekler de yeşerebilir. Yeter ki, isteyelim. O yollar gün gelir en hararetli hasretlerin vuslata ulaşmasını sağlar. Bizler ne kadarını fark ederiz bilmem ama bu yolculukta hep bir değişim yaşarız. Bedenî yapımız, dinlediğimiz müzik türleri gibi daha pek çok şey değişir ve biz ardımızı dönüp bir önceki yıla baktığımızda fark ederiz ki geçmişe nazaran bambaşka biri olup çıkmışızdır. Tek kişilik hayatımızda birçok rol üstleniyoruz. Bazen eski fotoğraflarımıza baktığımızda o fotoğrafı çektiğimiz günü de anımsarız. O gün hissettiklerimizi, varsa o güne dair üzüntümüzü, sevincimizi, kırgınlığımızı, öfkemizi. Duygularımızı adeta tekrar yaşarız. Yolculuk süresince karşılaştığımız zorluklar ise gerçekte bizi olgunluğa erdiren en büyük etkidir. Zira ne de olsa acısı olmayanın anısı da tarihi de olmamıştır.

Yürüdüğümüz yol bir tane değil, bazen birden fazladır. Böylesi bir kavşakta irademiz devreye girer. İyi ve kötüyü tercih etme imkânına sahip oluruz bilgimiz olan konularda. Yanlışta düşme yanında tevbe kapısı da her daim açıktır. Mühim olan çıkmaz sokağa varan yollara adım atmamaktır. Bu dünya hayatı kimilerine göre bir konak, kimilerine göre bir gölgelik gibidir. Herkes kendi anlam küresine göre bir hayat yaşar. Ben de yürüdüğüm hayat yolunda değmedik mazlum yüreği, eğmedik zalim başı bırakmak istemem şahsen. Herkes gücü yettiğince bir şeyler yapmaya çalışır. Önemli olan bize verilen süre bitmeden, kendi/şahsî hesabımıza, gidebildiğimiz kadar uzaklara gidip, erişebildiğimiz tüm kalplere umut olmaktır.